

אהלי טהרות

מסכת כלים פרק ט"ז פ"א מ"ד

פרשת קרח תש"פ

משולחן מלכים

אם יש בעט דין כלי

עם העט או המילוי שלו. ועי' במור וקציעה שהובא במשנ"ב סי' ש"ח סקל"ד לחלק בין נר לפתילה של חלב ושעוה³ ודו"ק עכ"ל. ואמר שלפי סברא זו עפרון (או עט וכנ"ל) אינם מקבלים טומאה, גם לא יהיו ראויים לקנין סודר שאין להם תורת כלי.⁴ ועי' חזו"א או"ח סי' מג סק"ג בדעת הפוסקים שלא ניתנו עצים אלא להסקה, שאף אם פסקו כר"ש דלית ליה מוקצה, החמירו יותר בעצים שאין להם תורת כלי. וכתב מרן הגרד"ל⁵ דלכאוי דבר זה אינו רק בעצים אלא בכל דבר שאין לו תורת כלי ול"ה אוכל אדם או בהמה⁶. ובזה יש לבאר ההיא דסי' רסג ס"י שנהגו הנשים להשליך הפתילה שמדליקין בה מידן. אע"ג דחזי לבעה"ב שלא קיבל שבת⁷, מ"מ כיון שאין לה שם כלי יאסר לטלטלה שלא לצורך הדלקה או אור⁸.

הרב משה חיים אולמן

עכ"ד. ושמענו ממנו לדון בדברים כעין נרות ששימושם לפעם אחת כאוכלין שמוא לא יחשבו כלי ובהדחתם יתחייב משום בורר (ומוכן שאין הענינים שוים).
5 בחי' שבת סי' כט.
6 ומ"ש בביצה ל"ג ב' מטלטלין עצי בשמים כו' יתכן דבשמים כאוכלים דמו לענין זה ע"ש.
7 ועי' מג"א סי' תמו סוס"ג שחמץ בע"פ בשעה חמישית אינו מוקצה אם יש נכרי הראוי ליתן לו. וכ"ש בבית של מי שהוא ראוי לו. ולכאוי ה"ה בישראל בן חו"ל במתאכסן ביו"ט שני בבית של בן א"י.
8 והיינו פתילה המשמשת להדלקה כעין גפרורים שלנו ששימושה דרך כילוי, ואין זה ענין לפתילה של נר שמן שאפשר להדליק בה כמה פעמים. ועי' בחידושי הגרד"ל (שבת סי' ו') שפתילה נחשבת כלי כמבואר בשעה"צ סי' תקד סקנ"ב שהמתקן פתילה של צמר גפן וכיו"ב חייב משום מתקן מנא שעשאה כלי. ובסי' שח סקל"ד הביא תוספת שבת שפתילה נקראת כלי ודינה ככלי שמלאכתה לאיסור. ומיהו יל"ע בלשון הגמ' שבת דף כח: כי קא מדליק בשבר כלי קא מדליק. ועי' תוס' שבת דף מז ע"א ד"ה הנח (דפתילה שלימה הוי כלי). ועי' חזו"א כלים סי' כח סק"ב (שדן למה אין טומאת בגדים בשימוש פתילה). ואי נימא דתורת כלי עלה ממש א"כ גם לענין שביתת כלים הוא כן ובעי להפקיר הפתילה לב"ש, ע"ש שנשא ונתן בדבר.

בחשק שלמה ריש כלים כתב דע שכל דיני טומאת כלים וטהרתן ושאר דברים המקבלים טומאה ושאינם מקבלים נצרך גם האידנא להלכה לענין כמה דברים (ע"ש). ויש לברר מה הוא הגורם לחפץ שיקרא כלי, שהרי אוכלין אף שהם משמשים את האדם אין להם תורת כלי. ומה ההפרש ביניהם.

ומרן הגר"ד לנדו שליט"א צידד בזה שדבר ששימושו דרך כילוי אינו נחשב כלי. ואם כן לא רק אוכלין יצאו מתורת כלי, אלא גם גפרור ונר שעוה וכיו"ב² אינם כלי לדיני הטהרה ולא יקבלו טומאה.

ודן בסברא זו בהלכות מוקצה בענין הדברים הכותבים המתכלים במשך הזמן בשימושם, שלא יהא בהם תורת כלי כלל. ואולי יש לחלק בזה בין עפרון לעטים ולמילויים המתכלים שהם לכאוי ככלי קיבול לדיו. והדיו לכאוי הוא מוקצה ממש ואינו ככלי אחד

1 עי' רמב"ם בפי"ה הנדמ"ח פט"ז משנה ז שכתב שדבר המשמש אדם לכד ואינו משמש משמשי אדם אינו נחשב כלי שהרי גם אוכל וכסות הוא משמש אדם ואינו נקרא כלי. ואמנם דין משמש אדם ומשמשי אדם הוא רק בכלי עץ אבל שאר כלים טמאים. ולכאוי אין זה עיקר הטעם שאוכל אינו נקרא כלי וצ"ע.
2 ואין זה הטעם בחותלות (כלים פרק טז מ"ה) שאינם כלי שעומדים להקרע בשימושם. ששם הוא רק יעוד המשתמשים בו, ועצם השימוש אינו מכלה אותם (אולי ר"ל ששימושם הוא השמירה בתוכם). ואי"ה יכתב בענין זה (כלים ששימושם חד פעמי) בקרוב. ואמר עוד בדרך חידוד, אדם שעושה קדירה לבשל בה קדשים היא כלי לפעם אחת, שאחר כך תצטרך שכיורה. ומי"מ שם כלי עליה שאל"כ לא היתה צריכה שכיורה.
3 ובשעה"צ סי' רעט סק"ד סתם בזה להיתר.
4 ובענין אחר כתב הגרד"ל (בגליונות ספר שביתת השבת מלאכת בורר נדפסו סוף חידושי הגרד"ל שבת) לכאר שאף שחששו בהדחת פירות משום בורר (משנ"ב סי' שיש סק"ט) לא חששו בזה בהדחת כלים. וז"ל כלים ששימושן תדיר ונדבקין בהם פסולת ומנקין אותם ממנה לא שייך בזה שם בורר אלא ענין ניקוי. שאין הכלי מעורב בפסולת אלא שנתלכלך מחמתה. משא"כ באוכלין ששימושם לפעם אחת ועירוב הפסולת הנדבקת בהם משוי להו שם תעורבת לפיכך ניקוים מפסולת זו שם בורר עלה

עיוני כלים

הגאון הגדול ר'

בונים שרייבר שליט"א

פרק טז.

משנה א'.

כל כלי עץ שנחלק לשנים טהור חוץ משולחן הכפול ותמחווי המזנון והאפיפורין של בעה"ב רי"א אף המגס וקוד הבבלי כיו"ב, וטעמא דכולהו מתני' הוא משום דכל הנהו ראויין לשימוש כל אחד בפנ"ע ויש להם צורת כלי בפנ"ע, אבל צ"ב כמה נחלקו ר"י וחכמים, ומבואר באליהו רבה דבמגס וקוד אע"ג דראויין הן כ"א בפנ"ע מ"מ עיקר תשמישן אין ראויין אחד בלא חבירו ובהא נחלקו אם טמא בכה"ג, וצל"ב במאי פליגי, וגם צל"ב למה נשנה דין זה דוקא בכלי עץ ולכאוי הוא דין כללי בכל סוגי הכלים, ואמנם הרמב"ם בפ"ו הל"ט כתב – והוא מהתוספתא – כל כלי עץ שנחלק לשנים טהור ואע"פ

המשך בצמ"ג

דברי חכמים

הגאון הגדול ר' דוד פיינשטיין שליט"א

בדין ה'חסינה'

בכלים פט"ז מ"ה תנן, ד'חסינה' טהורה. ובהשגת הראב"ד פ"ה מכלים ה"ה כתב הטעם דטהורה, מפני שאינה עשויה לטלטל כלל. ומסתימת דבריו משמע, דטהרת ה'חסינה' אינה משום שהיא באה במידה, אלא משום שאינה עשויה לטלטל.

והנה בהשגת הראב"ד לעיל פ"ג ה"א כתב, דלענין דינא דיכלי העשוי לנחת, בעינן שיהא איסור בטלטולו, דומיא דשולחן ומנורה, ע"ש. וזה לכאורה סותר למה שכתב כאן דה'חסינה' טהורה מפני שאינה עשויה לטלטל.

ובעל כרחק מוכח מזה, כמו שנקטנו בגליון הקודם, דגם לדעת הראב"ד לא בעינן דוקא שיהא 'איסור' בטלטולו, אלא רק בעינן שלא יהא מיטלטל כלל, ומה דנקט הראב"ד דומיא דשולחן ומנורה שאסור לטלטלם, אינו אלא לדוגמא בעלמא, דמחמת האיסור אינן מיטלטלין כלל, והוא הדין בכל כלי שאינו מיטלטל כלל, מאיזה טעם שיהיה.

ואשר לפי זה באמת צ"ע כמה שכתב הריטב"א בשבת דף ל"ה ע"א בשם הראב"ד, דאף דבדורות שלנו גם כלי המחזיק פחות מארבעים סאה אי אפשר לאדם לטלטלו כשהוא מלא מחמת כובדו, מכל מקום ליתא ביה לדין הטהרה ד'בא במידה', לפי שהתורה שיערה שיעורא דיכלי הבא במידה' באותן

המשך בצמ"ג

הגאון הגדול ר' איתמר גרבו שליט"א

משנה א'

כל כלי עץ שנחלק לשנים, טהור.

וברמב"ם (רפ"ו מכלים) דטהור היינו בין לענין דנטהר מטומאתו אם היה טמא, ובין לענין דאין מק"ט מכאן ולהבא, והובא בתי"מ. והר"ש הביא תוספתא (ב"מ פ"ה): הקוד והקערה והאנפול והתמחווי שנחלקו, אע"פ שמקבלין דופנותיהן כלפסין, טהורין, וכ"ה ברמב"ם (פ"ו מכלים ה"ט). והנה לעיל (פ"ד מ"א) לענין כלי חרס תנן דחבית שנפחתה ומקבלת על דפנותיה חכמים מטמאים, ואילו הכא לגבי כלי עץ איתא בתוספתא דאע"פ שהדפנות מקבלין טהורה, ויעו"ש במשנה אחרונה (ובסד"ט בפרקין) שהוכיחו מינה דעת הרמב"ם (פ"ה מכלים ה"י) דרק שברי כ"ח נתרבו לטומאה כשעדיין ראויים לקבלה ולא שברי שאר כלים, והיינו בכה"ג דנפסדה צורת הכלי, דאז לא מהני בשאר כלים מה דהן ראויים לקבלה, ומה"ט שאני כ"ח מכלי עץ דבהא תנן דשברים המקבלין טמאים ובהא טהורים, וצ"ע מכאן ע"ד הראב"ד שם דמשהו שברי כל הכלים לשברי כ"ח, דכולם כשעושין מעין מלאכתן ראשונה, ובכ"ע דיש בו ב"ק, טמאים. (ועיין חזו"א סימן י"ח סק"ו).

שנחלק לשנים.

עיי' במשנה אחרונה שכתב דדוקא נקט נחלק לשנים, דהיינו ששני השברים שווים

המשך בצמ"ג

ברכת מז"ט לידידנו הרב בנימין ברמן וב"ב לרגל הולדת בנו שיזכו לגדלו לתורה וחופה ולמעש"ט

לא הגיע לכאן בכלל החלק הנוסף רק דעתיד להוסיפו, ובוזא ליכא כשיו שום חסרון בכלי, והכלי שיש כאן עכשיו כלי גמור הוא, ומה שברצונו להוסיף אח"כ זה אינו מגרע בו עכשיו מאומה.

משנה ד'

כלי עור מואימתי מקב"ט התורמל וכו', הנה איכא במשנתנו ארבעה פלוגתי בין ר"י לחכמים וצל"ב במה תליין כל הנהו פלוגתי, גם צ"ב דציצתה פ"י הר"מ דעשוי לנוי, וכבר תמהו דמ"ש מכלי עץ דאין מעכב בגמור מלאכתה כשחסר בה מעשי יפוי ונוי, ובקרי"ס בפ"ז מכלים כתב דהא דבעי גמ"מ בכלי עור הוא כדילפי' בכ"ח דבעי גמ"מ גבי תנור, ועוד כדכתי' גבי כלי מתכות דבעי כלי מעשה, ולעיל מיני' בפ"ה מכלים גבי כלי עץ דבעי גמ"מ לא הביא אלא קרא דכ"ח ולא הביא קרא דכלי מתכות למילף מיני', הלא דבר הוא, וביסוד הטומאה דקטבוליא כתב הר"מ ב' פ"י או דהוא טמא מדרבנן מדין פשוטין או דמיירי בראוי למדרס והוא מדאורי', ואמנם התו' בשבת דס"ג ב' כתבו דהא דפשוטי כלי עור טהורין היינו בעור שלוק וקשה הא לא"ה טמא לפי שראוי לקפל בו שום דבר, והוא צ"ב דלו יהא דראוי לכך אבל הלא בעינן שיהא עשוי לקבלה, והתו' גופי' בשבת דס"ד א' גבי קלקלי וחבק הק' אמאי טמא והא אינו מיטלטל מלא וריקן, ואי משום דאפשר לקפלה מ"מ כיון שאינו עשוי לכך לאו כלום הוא כדאמרי' גבי קב הקיטע דאע"ג דיש לו בית קיבול לשוקו אם אינו עשוי לכך לאו כלום הוא, וא"כ מהו זה שכ' הכא דסגי לן בראוי לקפל, וכבר האריך בקו' זו הגרי"פ במ"ע ב' ע"ש.

ואמנם הנראה בס"ד בזה הוא, דחילוק גדול יש בין כלי עור לכלי עץ, משום דעץ עד שלא התקנתו למלאכה ומשהתקנתו למלאכה הם שני דברים שונים, שהתקנת העץ למלאכה היא שינוי במהותו ושחותכו ומחברו ומשנהו וכו', מה שאי אתה אומר כן בכלי עור שכל עשייתו לעולם אינה שינוי בגופו הן אם מקצעהו והן אם אינו מקצעהו לעולם אין שינוי בממשותו, ומה"ט הוא גם בהיפך דבעץ עד שלא נגמרה מלאכתו לא נעשה בו מעשה המייחדו לשימוש, משא"כ בעור דעצם שליכתו ועיבודו הוא הרי משנה את כל מהותו וזה עצמו הוי בו מעשה ייחוד למלאכה כמו צירוף כבשן בכ"ח, ונמצא דגמ"מ בעור הוא רק ייחודו למלאכה, והיינו מאי דמדמי לה הקרי"ס למתכות דגם שם בעינן לעשותו לכלי מעשה דהיינו לייחדו לשימוש, והכא נמי זהו כל מאי דבעי' לייחדו לשימוש, ואהכי כתבו תו' בראוי לקפל דטמא לפי דמאי דבעינן עשוי לקבלה אינו סתם גזה"כ אלא דהוא שינוי במהות הכלי שיהא כלי מיוחד לקבלה והוא סוג אחר דכלי וממילא הכא שא"צ שיעשה בו שום מעשה של כלום בשביל שיהא מיוחד לקבלה, וכאשר קיפלתו הנה הוא מקבל.

והשתא בזה מובן בס"ד הארבעה פלוגות דר"י וחכמים, דבכולם לר"י סגי כאשר נגמרה צורתו ומלאכת עשייתו להיותו ראוי לשימוש, ולרבנן בעינן שיגמר לגמרי שיהא עומד מוכן לשימוש הגם שכבר אפשר להשתמש בו לפני זה, וכגון ברישא בתורמל הנה אוניו הם אלו שבהם הוא סוגר את התורמל במשיכת שניהם יחדיו, וקייחיתו הם המסגרות שבהם מכניסים את החבלים לסגור ולקשור מבחוץ, והרי באמת לשימוש הוא ראוי ללא הקיחות ורק דכ"ה הדרך להשתמש, וכן בההיא דסקורטיא דציצתה הא הוא עשוי רק לנוי או לקשירה בעלמא והוא ראוי לשימוש גם ללא זה וכנ"ל, וכן בקטבוליא דהחיסום והקינב אינו נצרך לעצם מלאכתו, לפי דבכלי עץ כשאינו מחוסם ומקונב הרי הקוצים מונעים את שימושו אבל קוצי העור אינם דוקרים ואינם מפריעים כלום מחמת רכותם ורק שאין דרך לעשות כן, וכן בכר וקסת שמשיתפרם וישייר בהם ריוח להכנסת המוכים הנה הושלמה מלאכת עשייתם, ובכל הנהו ר"י מטמא וחכמים מטהרים, והיינו טעמא דר"י ס"ל דכיון שנגמרה מלאכת עשייתה הא היא כלי, אבל לרבנן עור כמתכות כלפי זה ומהטעם הנ"ל משום דכל הגמור מלאכה בעור הוא עשייתו שישמש בפועל ובעינן גמור מוחלט שהוא כבר משתמש בו כנ"ל.

שהן מקבלין על דפנותיהן כלפסין, וזהו החידוש דטהור בכה"ג, אבל צ"ב דבמאי קא מיירי אם בשאינו עשוי לשמש על דפנותיו הא בכל הכלים אינם טמאים בכה"ג ואם בעשוין לכך הא כולם טמאים בכה"ג כדלעיל בריש מכילתין ומאי אולמי' דכלי עץ בזה, ואמנם בנוב"ת יו"ד סי' ק"ט דייק מלשון הרמב"ם בפיה"מ דגם בנחלק לשנים ומקבל כמות שהוא אם לא הסכימו בו מתחלת עשייתו לשמש בו באופן כזה אינו טמא, ע"ש, וזה צ"ב דלכא' בכל הכלים נמי יהא כן. **אבל** הביאור בזה נראה בס"ד דבאמת הא קיי"ל דחק קפיזא בקבא טהור והיינו לפי שעכשיו הוא עדיין חצי כלי מחמת מה שבדעתו להגדילו עד כדי קב, ואינו רק חסרון בגמור מלאכה אלא שעדיין אין כאן כלי, אכן בכל הנהו דהכא יש כאן כמה כלים קטנים וכלי אחד גדול, והשתא במתכת דכלי מעשה טמא ודאי דטמא וכן בחרס דבתוך תלי רחמנא וכל אחד הוא תוך בפנ"ע, וכדשינוי דכוותה בספ"ב גבי קלמרון, אבל בכלי עץ דבשם כלי תלי רחמנא, ובעי שיהא כלי במהותו בזה הנידון הוא אם הוא כלי אחד או לא, ואהא אמרי' דאם עשוי מעיקרא להשתמש באופן כזה אזי מלבד הכלי הגדול שיש כאן יש כאן נמי הרבה כלים קטנים, ואהא נחלקו אם כשחסר בעיקר שימושו כשהוא משמש לבד אם זה סיבה דאהכי אין כל אחד נחשב לכלי קטן בפנ"ע אלא הכל בכלל הכלי הגדול או לא.

כלי עץ מאימתי מקב"ט המטה והעריסה משישופם בעור הדג גמר שלא לשוף טמאה רמ"א המטה משיסרג בה ג' בתים, הנה תמהו הראשונים דהא בחולין דכ"ה מבואר דכלי עץ טמא גם במחוסי שיהא, ותו' הר"ש הכא והתו' בחולין שם דהתם מיירי בשיפה שהיא לנוי והכא מיירי בשיפה שהיא להסיר את הקיסמין הגדולים המזיקים לישיבה, אבל הר"מ כאן בפיה"מ ורש"י בסנהדרין ד"כ והתו' והר"ן בנדרים דנ"ו כתבו דהכא מיירי בשיפה שהיא לנוי וא"כ הדק"ל, ותו' במקד"ד סי' נ"ב סק"א דמטה ועריסה שעומדים למדרס אזי כל שחסר בו אפי' יפוי כל שהו שמחמת זה למעשה אין משתמשין בו ואומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו, ובוזא יבואר הא דס"ל לר"מ משיסרג בה ג' בתים ונאמרו בזה ב' ביאורים אם הוא קודם שפשוף או לאחריו, ולכא' הא הוא צ"ב ממ"נ, דאם מיירי קודם שיפה מה יהי סירוג והא אינו ראוי לשימוש ואם אחר שיפה סירוג למ"ל, האומנם דלדברי המקד"ד הנ"ל א"ש בס"ד דמאחר דמדרס ביחוד גרידא תליא מילתא ממילא ס"ל לר"מ לשי' א' דגם קודם שיפה משייחדו טמא, וי"א דאדרבה בעי גמור גמור שיהא עומד מוכן למלאכתו, ועי' מש"כ תו"ט בשם מהר"ם.

משנה ב'

הסלים של עץ משיחוסם ויקנב וכו', והיינו דבכל אלו לולא זאת אינו ראוי לשימוש, ויל"ע להסוכרים במשנה דלעיל דר"מ מטמא אע"פ שלא גמר לשוף ואינו ראוי לשימוש אטו יפלוג נמי אהא מתני' או לא, ואמנם להאמור שם דר"מ מיירי רק במדרס א"כ הרי הדבר נראה פשוט בס"ד דהכא לא פליג לפי דהכא הוא תלוי רק בצורת כלי דילי'.

משנה ג'

הקנונים הקטנים וכו', הנה הא דסגי ביעשה שני דורין וכיו"ב מבואר באליהו רבה לפי דמפאת גדלו וצורתו משתמשין בו אף באופן כזה, וכ"מ בראב"ד פ"ה הל"א, והיינו דאע"פ שדעתו להגדילו טמא כיון שראוי לשימוש, וצ"ב דמ"ש מחק קפיזא בקבא דטהור אע"פ שיש כאן כלי כיון שבדעתו להגדילו ומי"ש הכא, וכבר עמד בזה במשנה אחרונה, והרמב"ם כתב בהנהו דטמאים אע"פ שלא גמר גבהן שהרי נראו למה שנעשו והרי צורת הכלי עליהן, למה זה דומה לבגד שנארג מקצתו, וכוונתו להמבואר לק' בפכ"ז דבגד שנארג מקצתו אם יש בו שיעור גע"ג אע"ג שדעתו להוסיף עליו טמא לאלתר, אבל צ"ב דהתינח בגד דרביי קרא כמבואר בראשונים בשבת דכ"ו ודס"ג בתו', אבל בכלי עץ מ"ש מחק קפיזא בקבא שטהור, אבל החילוק נראה מבואר בס"ד, דבחק קפיזא בקבא יש כאן את הכלי הגדול שנטל בקעת בגדל קב והוא אמור להיות כל הכלי ועשה קפיזא ממנו נמצא דיש כאן כלי שלם שעדיין לא נגמר, אבל בבגד או במתני' דילן הרי עדיין אין כאן בכלל את החלק הנוסף שהרי הוא אריגה, ועדיין

המשך מעמ' א'

הדורות של מתן תורה שהיו גיבורי כח, דהא להאמור גם כלי שאינו 'בא במידה', כמו 'החסינה' דמתניתין, כל שאינו מיטלטל כלל, הוה ליה 'עשוי לנחת' וטהור, ואם כן הדין נותן בדורות שלנו גם כלי המחזיק פחות מארבעים סאה יהיה טהור, דאף דלא חשיב 'בא במידה', 'עשוי לנחת' מיהא הוי.

ועיין בפירוש המשניות להרמב"ם כאן שכתב, דה'חסינה' היא כלי גדול מאד, כמין בית. ובחיבורו פ"ה מכלים ה"ה כתב, שהיא כתבנית מגורה גדולה שאוצרין בה החיטים, וטהורה משום שאין תורת 'כלי' עליה, ע"ש.

ובפשוטו כוונתו, דמחמת גודלה ליכא תורת 'כלי' עליה, וכעין מה שכתב בהלכות טומאות מ"ב פ"ב ה"ב ופ"ט ה"ד) לענין דין חציצה באוהל המת, דכ'אהלים' הם חשובים, ואינם ככלים, ע"ש.

אמנם אי אפשר לומר כן, דהא הרמב"ם גופיה סבירא ליה בפ"ג מכלים ה"א דהתורה ריבתה לענין קבלת טומאה דגם כלי הבא במידה חשיב 'כלי', וטהרת הכלים הבאים במידה הינה רק משום שהם עשויים לנחת, וכלים הבאים במידה שאינם עשויים לנחת באמות טהורים, וכמו שנתבאר בגליון הקודם, ואם כן לדידה לא שייך לומר דה'חסינה' טהורה מחמת גודלה.

ואמר אאמור"ר הגאון זצ"ל, דהרמב"ם סבירא ליה, דכיון דה'חסינה' משמשת כמגורה שאוצרין בה את החיטים, לא חשיבא 'כלי', דלא מיקרי 'כלי' אלא כשעשוי להשתמש בו, אבל אם אינו עשוי להשתמש, אלא להיות כעין 'מחיצה', ליכא תורת 'כלי' עליה.

בדינא דשידה תיבה ומגדל חשיבי כ'אהלים'

בגליון הקודם כתבנו, והזכרנו הדברים לעיל, שבדברי הרמב"ם בכמה דוכתי מבואר, דכלים הבאים במידה חשיבי 'אהלים', ולא חשיבי 'כלים', ורק דמרבין מקראי דכלי עץ וכלי מתכות הבאים במידה חשיבי 'כלים' לענין דין קבלת טומאה, ולכן דרדור העגלה טמא אף שהוא 'בא במידה', והא דשידה תיבה ומגדל טהורין הוא משום דעשויין לנחת.

אולם הראב"ד סבירא ליה דבשידה תיבה ומגדל ליתא לדינא דכלי העשוי לנחת, דלזה בעינן שיהא איסור בטלטולו, כלומר שאינו מיטלטל כלל, אבל אם מתטלטל לפעמים גם במילואו, לא חשיב 'עשוי לנחת', ורק דמכל מקום השידה והתיבה והמגדל טהורין, מחמת היותם 'באים במידה', דחשיבי בכך כ'אהלים' גם לענין דין קבלת טומאה, והא דדרדור העגלה טמא, אף שהוא 'בא במידה', היינו משום דמרבין מקרא, דכלי הבא במידה שדרכו להתטלטל במילואו דוקא, חשיב 'כלי', ומקבל טומאה.

והנה בגמ' חגיגה דף כ"ו ע"ב קנסיב טעמא דכלי עץ העשוי לנחת לא מטמא, משום דדומיא דשק בעינן, מה שק מיטלטל מלא וריקם, אף כל מיטלטל מלא וריקם. וב'תורת כהנים' פרשת שמיני (פ"ו ה"ה) מרבין מקרא ד'כל כלי עץ' דדרדור העגלה טמא, ולא ממעטינן ליה מקרא ד'מכלי עץ', משום דהוי דומיא דשק שהוא מיטלטל במילואו, ע"ש.

ולשיטת הרמב"ם נחא, דבכל מקום מתפרש 'דומיא דשק' בעינן אחד, והיינו דבעינן שיהא מתטלטל לפעמים במילואו, ולכן לענין טהרת 'כלי העשוי לנחת', בעינן שלא יהא מתטלטל במילואו כלל, דאם מתטלטל לפעמים במילואו הוי ליה 'דומיא דשק', ומאידיך לענין טומאת דרדור העגלה סגי במה שהוא מתטלטל לפעמים במילואו, דכל שהוא מתטלטל לפעמים במילואו הוי לה שפיר 'דומיא דשק'.

אולם לשיטת הראב"ד הרי נמצא ד'דומיא דשק' מתפרש בשני אופנים, דלענין טהרת 'כלי העשוי לנחת', כל שהוא מיטלטל לפעמים במילואו, חשיב שפיר 'דומיא דשק', ורק כלי שאינו מיטלטל כלל, כמו שולחן ומגורה דאיכא איסור בטלטולו, חשיב 'עשוי לנחת', אולם לענין טומאת דרדור העגלה בעינן שיהא דרכו להתטלטל במילואו דוקא, ובלאו הכי לא חשיב 'דומיא דשק'. ודבר זה צ"ע, דאף דתרי ילפותות חלוקות הן, דלענין טהרת כלי העשוי לנחת הוי זה ילפותא גמורה דבעינן שיהא הכלי דומיא דשק, מה שאין כן לענין טומאת דרדור העגלה הוי זה רק טעם לרבותו מקרא אחרנא ד'כל כלי עץ', מכל מקום כיון דבשני הענינים הדין תלוי במה דהו' 'דומיא דשק', קשה לחלק, דהכא חשיב 'דומיא דשק' במה שהוא מיטלטל לפעמים במילואו, והכא חשיב 'דומיא דשק' רק כשהוא מיטלטל במילואו דוקא.

והנה הרמב"ם בפ"ב מטומאות מ"ב כתב, דכלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה הבאים במידה, הרי הם כ'אהלים', ואינם ככלים, ולפיכך חוצצים בפני הטומאה. ובהשגת הראב"ד שם השיג, דדין זה דכלים הבאים במידה הו' כ'אהלים' לחצוץ בפני

הטומאה, נאמר גם בכלי עץ הבאים במידה, ולמה נקט הרמב"ם דין זה דוקא בכלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה.

ומובא בשם הגר"ח לתרץ, דבכלי עץ הבא במידה משכחת לה ציור שמקבל טומאה, והיינו אם יחדו לטלטלו מלא וריקן, ובציור זה אינו חוצץ בפני הטומאה, אף דהוי 'אוהל', דגם אוהל המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה, ולכן נקט הרמב"ם שם כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה הבאים במידה דוקא, דאינהו לאו בני קבלת טומאה נינהו כלל, ולעולם חוצצים הם בפני הטומאה.

אמנם דרך אאמור"ר הגאון זצ"ל היא דהא דמרבין מקראי דכלי עץ הבאים במידה מקבלים טומאה, היינו דנתנה להם התורה 'כלים' ולכך מקבלים טומאה, ולפי זה אין צריך לטעמא דמקבלין טומאה שלא יהיו חוצצין בפני הטומאה, דבלאו הכי יש לומר, דכיון דאיתרבו מקרא דחשיבי 'כלים', ממילא לא הו' כ'אהלים' לחצוץ בפני הטומאה.

אלא דזה נכון רק לשיטת הראב"ד דמחלק בין שידה תיבה ומגדל, דחשיבי כ'אהלים', לבין שאר הכלים דאיתרבו מקרא דחשיבי ככלים, דלדידה באמת לא כל כלי העץ הבאים במידה הו' 'אהלים' לחצוץ בפני הטומאה, אבל לשיטת הרמב"ם דגם שידה תיבה ומגדל הו' בכלל ריבויא דקרא דחשיבי 'כלים' לענין קבלת טומאה, ומכל מקום הו' כ'אהלים' לחצוץ בפני הטומאה, הרי בעל כרחך צריך לומר דהא דנתרבו ליחשב 'כלים', היינו רק לענין דין קבלת טומאה, אבל לענין שאר דינים, כמו לחצוץ בפני הטומאה, חשיבי שפיר כ'אהלים', ורק דאם מקבלים טומאה, אינם חוצצים בפני הטומאה.

והנה בתוספתא ידידים פ"א ה"ג תניא, השידה התיבה והמגדל בזמן שאין עשויים לאהלים, נוטלין מהם ידידים. ובזמן שהם עשויים לאהלים, אין נוטלין מהם ידידים. ופירש ה'מנחת ביכורים' שם, ד'עשויים לאהלים' היינו שמחזיקים ארבעים סאה, דהו' 'אהלים', ואין נוטלין אלא בכלל. וזה כמו שנתבאר, דעל כל פנים בשאר דיני התורה, אית להו לשידה תיבה ומגדל המחזיקים ארבעים סאה דין 'אהלים', ועל כן לא חשיבי 'כלים' לענין נטילת ידידים.

ומדנקטה התוספתא שם 'שידה תיבה ומגדל', ולא שאר כלים הבאים במידה, לכאורה משמע דדוקא בשידה תיבה ומגדל איתא להך דינא דבזמן שהם עשויים לאהלים אין נוטלין מהם ידידים, ולהאמור יש לומר הביאור בזה, דכיון דשאר הכלים הבאים במידה איתרבו מקרא דחשיבי 'כלים' לענין קבלת טומאה, שוב אית להו דין 'כלים' לכל דבר, ורק 'שידה תיבה ומגדל' דחשיבי 'אהלים' גם לענין קבלת טומאה, שפיר אית להו דין 'אהלים' לענין נטילת ידידים.

אמנם זה נחא רק לשיטת הראב"ד, דלדידה שפיר יש מקום לחלק בין שידה תיבה ומגדל דחשיבי 'אהלים' לענין קבלת טומאה, לבין שאר הכלים הבאים במידה דחשיבי 'כלים' לענין קבלת טומאה, אבל לשיטת הרמב"ם דשידה תיבה ומגדל חשיבי 'כלים' לענין קבלת טומאה, ומה דטהורין הוא רק משום דעשויין לנחת, ומכל מקום חשיבי כ'אהלים' לחצוץ בפני הטומאה, הרי בעל כרחך מבואר מזה, דאף דאיתרבו מקרא דחשיבי 'כלים' לענין קבלת טומאה, מכל מקום לשאר דיני התורה חשיבי 'אהלים', ואם כן אין מקום לחלק בשאר דיני התורה בין שידה תיבה ומגדל לבין שאר כלים הבאים במידה.

והנה ב'תורת כהנים' פרשת שמיני (פ"ו ה"ה) תניא, 'מכל כלי עץ', יכול אף השידה התיבה והמגדל וכו', תלמוד לומר 'מכלי עץ', ולא כל כלי עץ. יכול שאני מוציא דרדור עגלה וכו', תלמוד לומר 'כל כלי עץ' ריבה. ומה ראית וכו', ארבה דרדור עגלה וכו' שהן מיטלטלין במילואן, ומוציא אני את התיבה ואת השידה ואת המגדל וכו' שאינן מיטלטלין במילואן, ע"כ.

ובגליון הקודם למדנו מדברי הרמב"ם והראב"ד שהבאנו בתחילת הדברים כאן, שנחלקו בפירוש דברי 'תורת כהנים' שם, דהרמב"ם נקט דלול דרשות ה'תורת כהנים' היה לנו לומר מסברא, דכלים הבאים במידה הרי הם כ'אהלים', וליכא בהו דין 'כלים' לענין דין קבלת טומאה, ורק דמרבין מקרא ד'כל כלי עץ', דאף דרדור העגלה – שהוא כלי הבא במידה – חשיב 'כלי' לענין דין קבלת טומאה, ושוב הוה סלקא דעתך דבהך ריבויא נאמר דגם שידה תיבה ומגדל מקבלים טומאה, דהא חשיבי 'כלים' לענין דין קבלת טומאה, ולזה צריכין למיעוטא ד'מכלי עץ' ולא כל כלי עץ, לאשמועינן דשידה תיבה ומגדל – שהן עשויין לנחת – אינם מקבלים טומאה, משום דלא הו' דומיא דשק שהוא מיטלטל מלא וריקן, וכל כלי, אפילו קטן, העשוי לנחת, אינו מקבל טומאה. אולם הראב"ד סבירא ליה דמקרא ד'מכלי עץ' ולא כל כלי עץ ילפינן דכלים הבאים במידה הרי הם כ'אהלים' לענין דין קבלת טומאה, ויתכן דמזה

המשך מעמ' א'

בגודלן, דבכה"ג טהורים, וכדתנן לעיל פ"ב מ"ו גבי טבלא דבנחלקה לשנים טהורה, אבל אחד גדול ואחד קטן הגדול טמא, כדאיתא לעיל בטבלא. וכן מבואר בלשון הרמב"ם (פ"ו מכלים ה"ט) שכתב וז"ל: כל כלי עץ שנחלק טהור וכו' חוץ מכלים של עץ שחציון או מקצתו כלי בפני עצמו מתחלת עשייתו, כגון השלחן הכפול וכו', עכ"ד, ומבואר דאירי רק לגבי מקצתו או חציו, אבל רובו טמא בכל גווני דלא חשיב כלל כשבור, (ועיין חזו"א סימן כ"א סק"ד). ובמשנה אחרונה תמה לדברי הראב"ד בעדיות גבי טבלא דהא דטהור בנחלק לשנים היינו משום דא"א לצמצם ומספק"ל בכל חלק שמא הוא הקטן מאחר דטומאת טבלא היא רק מדרבנן, ספיקא דרבנן לקולא ותלינן דהוא הקטן, וא"כ הכא דאירי גם בכלי קיבול דטומאתו מדאורייתא, אמאי לא יטמא בנחלק לשנים משום ספק דילמא הוא הגדול. ואפשר לתרץ דבמקבלין כל היכא דנחלק תו לית ביה ב"ק כלל ואינו ראוי כלל למלאכתו ולכן טהור, (וחידושי דמתני' הוא כמבואר בתוספתא וברמב"ם שהוב"ד לעיל דגם היכא דמקבל על דפנותיו בכ"ח טמא) ולכן ביש ב"ק גם היכא דנשאר בגבו טהור דלא חשיב ב"ק, ורק בכ"ע שהוא פשוט דמק"ט בגוונא שהוא רחב ועשוי לשמש אדם ומשמש אדם דטמא מדרבנן, בזה תליא אם נשאר רובו טמא, ואם חציו או מקצתו טהור, ובוה שפיר י"ל כש"כ הראב"ד דכיון דהוי רק טומאה דרבנן דומיא דטבלה, לכן טהור בנחלק לשנים.

והאפיפורין.

הרמב"ם והרע"ב מפרשי דהוא כסא של פרקין, והר"ש כתב בשם גאון [רה"ג] כגון כסא שמניח עליו את הספרים, ובשם הערוך פירש דהוא כסא שתחת רגלי המלכים, ובחידושי הגר"א ובא"ר תמה על פירוש רב האי גאון מהא דתנן לקמן (פכ"ד מ"ו) דהאפיפורין טמא מדרס, דלפי הערוך נחא, אך לפי רה"ג קשיא אמאי טמא מדרס.

ולכא"ו י"ע למה הונח להגר"א פי' הערוך הא דחשיב מדרס, הלא מאחר שהוא עשוי רק להניח רגליו עליו, א"כ אינו עשוי לכך שיהא רובו של זב עליו, ואמאי טמא מדרס, ומוכח מזה כש"כ בחזו"א (סימן ל' ס"ק כ"ג) להוכיח דאע"ג דאין המדרס מטמא אא"כ רובו של זב נשען עליו (כדתנן זבים פ"ד מ"ד ופ"ה מ"ה), אבל לענין דבעינן שיהא מיוחד למדרס סגי גם במיוחד (1) למקצת הזב, ועיין מקד"ד (סימן נ"ב, דין טומאת מדרס ד"ה יש לחקור) שנסתפק בזה. ולפי' מבואר היטב הא דאפיפורין העשוי להניח רגלים עליו טמא מדרס, מאחר דעשוי להשעין עליו רגליו וסגי בזה להחשיבו מקבל טומאת מדרס, וממילא יטמא כה"ג דיהא רובו של זב יושב או עומד או נשען עליו.

כלי עץ מאימתי מקבלין טומאה, המטה והעריסה משישופם בעור הדג.

הר"ש הקשה מהא דאיתא בחולין (דף כ"ה) גבי דינא דגולמי עץ טמאים, דבכלי עץ טמא גם בשעתיד ודעתו לשוף, דמ"מ כבר הוי כלי. ותירץ דהכא השיפה היא כדי להסיר הקיסמים וככה"ג טהור אף בכלי עץ, דחשיב דלא נגמרה מלאכתו, אך בגמ' חולין שם איירי בשיפה כדי לצחצחו דבזה בכלי עץ דלא קפדי עלייהו, טמא בלא שיפה, וכ"כ התוס' בחולין שם בשם ר"ת, והרע"ב במתניתין.

אמנם רש"י בסנהדרין (דף כ' ע"ב) כתב בבאור מתני', דהשיפה היא כדי ליפוט הארוכות, וכ"כ הר"ן בנדרים (דף נ"ו ע"ב), וכ"ה ברמב"ם בפיהמ"ש כאן, ולפירושים צ"ע קושיית הר"ש הא בכלי עץ טמא נמי גולמים, והיכי תנן הכא דטהורים עד שישופם. ועיין במים טהורים (והובא בתוס' אנשי שם) שפי' דכאן איירי בצחצוח שהוא משום תיקון הכלי, ועי"ע מש"כ בזה במשנ"א ובסדרי טהרות.

ובמקד"ד (סימן נ"ב בדיני מדרס סק"א) כתב ד"ל דבמדרס טהור כל שעתיד לשוף, ומשום דבמדרס בעינן שלא יהא אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתו, וא"כ כל שעתיד לשוף עדיין אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתו (ועי"ש שהוסיף ד"ל דבמדרס ליכא דין דגמר מלאכה דכ"ז ילפינן ממדון, ומדרס לא ילפינן ממדון, אלא הוי משום עמוד ונעשה מלאכתו), וזהו הטעם דבמיטה ועריסה טהור כשלא שפם. ונראה להוסיף בזה, דכיון דבמדרס בעי' שלא יאמר עמוד ונעשה מלאכתו, א"כ ביאור הדבר הוא דלא סגי להטמאות במדרס בהא דהכלי ראוי למדרס, אלא צריך שיהא מיוחד למדרס, ולכן כל שעתיד לשוף לא חשיב עומד למדרס וטהור, ונמצא דבמדרס גולמים טהורים משום דכה"ג ל"ה עומד למדרס.

אלא דצ"ע קצת אמאי נקטה מתני' כלי עץ מאימתי מק"ט, דלפי' הרי הוי דין במדרס דוקא, והו"ל למתני' למינקט בדקדוק דמדרס מאימתי מק"ט. ועוד יל"ע דהא כל מיטה טמאה מדרבנן מדין פשוטי כ"ע המשמשין אדם ומשמש אדם, וכש"כ הרמב"ם (פ"ד מכלים ה"א ולהלן בפירושו במשנה ז'), וא"כ אמאי לא

הוא דילפינן בעלמא דכלים הבאים במידה חשיבי כאהלים לכל דבר, ורק דמרבין מקרא ד'כל כלי עץ' דאף דדרדור העגלה כלי הבא במידה הוא, מכל מקום כיון שהוא מיטלטל במילואו, הרי הוא מקבל טומאה.

והנה בתוספתא דכלים (ב"מ פ"ה ה"א) תניא, כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה הבאין במידה, רבי מאיר אומר הרי הן ככלים, וחכמים אומרים הרי הן כאהלים. ועיין בבאור הגר"א שם שכתב, וזה לשונו – 'הרי הן ככלים'. פירוש, שאין נחשבין 'לאוהל', דהא גבי גללים אין חילוק בין קטנים לגדולים, דהא שניהם אין מקבלים טומאה. ובכלי גללים קטנים, כולי עלמא לא פליגי דלא חשיבי 'אהלים'. וגבי כלי עץ הבאים במידה, ודאי 'אהלים'. ובהא פליגי, עכ"ל.

ולפי' דברי רבי מאיר בתוספתא שם, בעל כרחך צריך לומר, דמקרא ד'מכלי עץ' ולא כל כלי עץ ילפינן דין מסוים בכלי עץ הבאים במידה שהם כאהלים לענין דין קבלת טומאה, ומשום הכי סבירא ליה דכלי גללים הבאים במידה, דליכא בהו קרא דחשיבי כאהלים, הרי הן ככלים. אולם יש להסתפק אליבא דחכמים שם, אי טעמייהו משום דסבירא להו מסברא דכלים הבאים במידה הרי הם כאהלים, וממילא לדידהו אין מקום לחלק בין כלי עץ לבין כלי גללים, דהא הך סברא שייכא בכלי גללים כמו בכלי עץ, או דסבירא להו דאף דילפינן לה מקרא ד'מכלי עץ' ולא כל כלי עץ, מכל מקום יש ללמוד מזה גם לענין שאר מיני כלים הבאים במידה.

והעירו, דלפי' זה יתכן לומר, דהרמב"ם סבירא ליה, דהתוספתא ידידים הנ"ל דנקטה 'שידה תיבה ומגדל', ולא שאר כלים הבאים במידה, אולא בשיטת רבי מאיר בתוספ' תא דכלים הנ"ל, דלדידה באמת יש חילוק בין 'שידה תיבה ומגדל', לבין שאר כלים הבאים במידה, דשידה תיבה ומגדל הבאים במידה, דנתרבו דחשיבי 'אהלים' לענין קבלת טומאה, אית להו דין 'אהלים' גם לענין נטילת ידיים, מה שאין כן שאר כלים הבאים במידה, וחשיבי 'כלים' לענין קבלת טומאה, ואית להו דין 'כלים' גם לענין נטילת ידיים, אולם חכמים בתוספתא דכלים שם אית להו מסברא דכלים הבאים במידה הוו כאהלים, ולדידהו באמת אין חילוק בין שידה תיבה ומגדל לבין שאר כלים הבאים במידה, אלא כולהו חשיבי כאהלים ואין נוטלין בהן לידים.

ומכל מקום נראה, דגם לשיטת הראב"ד, דוקא בדרדור עגלה של עץ אמרינן דכיון דנתרבה מקרא דחשיבי 'כלי' לענין קבלת טומאה, שוב אית ליה דין 'כלי' לכל דבר, אבל דרדור עגלה של גללים, דלא החשיבתו תורה 'כלי' לענין קבלת טומאה, שהרי אינו מין המקבל טומאה, לית ליה דין 'כלי' לשאר דיני התורה, והרי הוא חוצץ בפני הטומאה, ואין נוטלין בו לידים.

והנה בדברינו נתבאר שני טעמים בהא דדרדור העגלה אינו חוצץ בפני הטומאה, א' כמו שכתב הגר"ח, משום דמקבל טומאה, ודבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה. ב' כמו שביאר אאמו"ר הגאון זצ"ל, דהתורה נתנה לו דין 'כלי', ולית ליה דינא ד'אהלים' החוצצין בפני הטומאה.

והנה בהשגת הראב"ד בפ"ג מכלים ה"ה כתב, דהא דילפינן ב'תורת כהנים' פרשת שמיני (ריש פרשתא ז') מקרא ד'מכל כלי חרס' לרבות אהלים, היינו לרבות שידה תיבה ומגדל של חרס הבאים במידה, שהם כאהלים, שאינם צריכים 'צמיד פתיל' באוהל המת, אלא בכיסוי בעלמא הם מוצילין באוהל המת, ואפילו הכי לענין אויר כלי חרס מיטמאין, ולא נחשוב אוירם כבית, אף על פי שהם כבית לענין הצלה, ע"ש. ומבואר דאף דמרבין מקרא ד'מכל כלי חרס' דכלי חרס הבאין במידה מיטמאין, מכל מקום חשיבי אותם כלי החרס הבאים במידה כבית לענין הצלה באוהל המת, ולפי' דברי הגר"ח מובן, דהא 'כלי חרס' אינם מיטמאין מגבן, ועל כן אף שמקבלים טומאה מתוכן, מכל מקום חוצצין בפני הטומאה, אבל לפי דרך אאמו"ר הגאון זצ"ל דבהריבוי דדרדור העגלה מקבל טומאה נאמר דחשיב 'כלי', וממילא לית ליה דינא ד'אהלים', אם כן צריך ביאור במה שכתב הראב"ד דכלי חרס הבאים במידה חשיבי כבית לענין הצלה באוהל המת, דאמאי לא אמרינן דכיון דאיתרבו מקרא לענין קבלת טומאה, שוב אית להו דין כלים לכל דבר, וצריך לומר, דהתם חידושי דקרא הוא דאף שהן 'אהלים' מכל מקום מקבלים טומאה, וכלשון הברייתא שם 'לרבות אהלים', ומרבין גם שידה תיבה ומגדל, אף שאינם מיטלטלים במילואו, ורק גבי דרדור העגלה, ושאר כלי עץ המיטלטלין במילואו, אמרינן דריבויא קרא הוא, דמה דמיטלטלין במילואו מהני לחושבן 'כלים', וממילא אינם חוצצים בפני הטומאה, כיון דהוו 'כלים', ולא 'אהלים'.

ולפי' זה נראה, דאף דבכלי עץ נתרבה דרדור העגלה ליחשב כלי לענין קבלת טומאה, וממילא חשיב 'כלי' גם לשאר דיני התורה, בכלי חרס מיהא חשיב 'אוהל', והרי הוא חוצץ בפני הטומאה, ואין נוטלין ממנו לידים, דלענין כלי חרס אין חילוק בין שידה תיבה ומגדל לבין דרדור העגלה.

משב דבר ש

הערות ממרן הגר"ד לנדו שליט"א

(1) ערש"י סוכה כ. סוף ע"א. [ובמה שצינתי שם] ז"ל רש"י ד"ה מזבלי, ועשוי לרועה להניח תחת ראשו ולשכב. ונכתב על הגליון. ולא בעי כולו או רובו, ועחזו"א כלים ל' כ"ג ד"ה יש [וע"ש קודם לכן סי' כ"ז ח' והדר ביה מכח ראיות דמיינתי]. יל"ע ירושלמי דמיינתי ר"ש כלים כ"ד י"ד וצע"ש. יל"ע על הרא"ש ורע"ב פכ"ח מ"ב שלא העתיקו רק תחילת דברי רש"י בסנהדרין. עי' ס' משנה אחרונה (פכ"ח מ"ב) דפשיטא ליה איפכא ותמה על רש"י בסנהדרין. עי' ס' חידושי הגר"א רפ"ט מכלים (על אפיפורין). רמב"ם רפכ"ד מכלים מפני שהוא נשען עליו ברגלו.

(2) עי' בתרגום החדש

(3) ל"ה [דלכאו' אינו עומד לעיבוד במצבו כעת שהוא כלי] שו"ר לקמן

(4) מצה דלא מליח ולא קמיה והוא עיבוד ולא שיפה.

(5) עי' ברע"ב דנטע היא מילה בל' ערבי דמשמעה עור שמציעין ע"ג מיטה. וע"כ יש כאן ט"ס (וגם בלא"ה).

המשנ"א להוכיח מדברי התוספתא (והביאה הרמב"ם פ"ז מכלים ה"א) גבי כלי עור, דאם עתיד לכרכם ולשרטט טהור עד שיכרכם וישרטט, ומוכח דגולמי כלי עור טהורים ואין דינם בזה ככלי עץ, וכן הוכיח בסדרי טהרות (דף קנ"ו ע"ב). אמנם במשנ"א כאן כתב דמהא דקיי"ל (לקמן פ"ז) דהעושה כלי מעור המצה טמא, (3) מוכח דגולמי כלי עור טמאים, [ולכאו' הוא פשוט כן, דהא בכלי עור ל"ש הטעם המבואר בגמ' אמאי גולמי כלי מתכות טהורים, אי משום דעשויים לכבוד או דדמיהן יקרין, ומה"ט פשיטא דגולמי כ"ח טמאים, וכש"כ בס' לב אריה שם בחולין לדייק מדברי הרמב"ם בפירושו לעיל (פ"ד מ"ד), והא דנקט הר"ש בלשונו לעיל (פ"ב מ"ד) דהו"ל כגולמי כ"ח וטהור, כוונתו דל"ה גמ"מ ולכן טהור], וא"כ צ"ע אמאי טהור עד שיעשה ציצתה.

אמנם לפ"ד המקד"ד (הובא לעיל מ"א) דבמדרס גולמין טהור משום דל"ה מיוחד למדרס, מיושב היטב דסקורטיא הרי איירי דעשוי למדרס, וכש"כ הרמב"ם דאוכלים עליו, (ועיין תוס' אנשי שם שהביא מדברי הרמב"ם לקמן פכ"ז דעשוי לשכב עליו), וא"כ בזה צריך שלא יהא מחוסר שום תיקון, וגם לפי המבואר בדברי הרמב"ם (פ"ד מכלים ה"א) ולהלן מ"ז בפירושו דמטה טמאה מטעם דהיא משמשת אדם ומשמשת משמשי אדם, [שלפ"ז נמצא דמיטה נטמאת מתרי טעמי, חדא דהיא ראויה למדרס, וכל המטמא מדרס מטמא ט"מ, ועוד משום דהו"א משמש אדם ומשמש משמשי אדם, ועיין להלן פ"ח מה שיתבאר הנפ"מ בין הנך תרי טעמי, ולמאי איצטריך לטעמא דמשמש אדם כו.], וא"כ אמאי צריך תיקון הרי גולמי כלי עץ טמאים, אבל לפמ"ש"נ לעיל (מ"א) מיושב היטב, דנתבאר שם דכל דבר הטמא מדין משמש אדם ומשמש משמשי אדם, צריך שלא יהא מחוסר שום תיקון, ולכן מבואר הא דמיטה אינה נטמאת עד שיעשה את ציציתה, [ובעיקר מה דהוכיח המשנ"א מעור המצה דגולמי כלי עור טמאים, יש לדחות דאיירי בגוונא דאין דעתו לשוף (4) דכה"ג גם גולמים טמא, וכש"נ לעיל פ"ב (מ"א), אלא בדעת הרמב"ם מוכח דגם כה"ג טהור, וא"כ שפיר יש להוכיח מעור המצה דטמא כה"ג].

קטבוליא.

הר"ש [וכן הרע"ב] מפרש עור המציעין על המטה, ולפ"ז הו"א טומאת מדרס, והרמב"ם בפירושו כתב: (5) הנטע אשר יטעו בהעגול לרקד עליו וכו', ולפ"ז הו"א מדין פשוטים דמקבלין טומאה מדרבנן וכש"כ הרמב"ם בהמשך דבריו דפשוטי כלי עור מקב"ט מדרבנן או מה"ת במדרס, וכ"כ בפ"א מכלים ה"י (וכוונתו בגוונא דפשוטי כלי עץ טמאים וה"נ פשוטי כלי עור), אמנם בתרגום החדש כתוב בשם הרמב"ם דעשוי לשכב עליו, ולפ"ז הו"א נמי מדין מדרס ומדאורייתא, וכל המטמא מדרס מטמא טו"מ.

יטמאו מטה ועריסה אף קודם שישופם, מדין פשוטי כ"ע שטמאים מדרבנן. ואפשר דיש לחדש בזה, דגם בהא דטמא מדרבנן משום משמש אדם ומשמש משמשי אדם, נמי אין טמא כשהוא גולמים, והביאור בזה הוא דטומאת משמשי אדם לא נחתא היכא שראוי גרידא לשמש אדם, אלא רק בשעומד לכך, (וע"ד מש"כ המקד"ד במדרס, כ"ה בכל טומאת משמשי אדם). ולפ"ז מיושב היטב דבמיטה ועריסה כיון דטומאתן משום משמשי אדם, א"כ כ"ז שהם גולמים עדיין ל"ה משמשי אדם, ואין טהרתן משום גולמים אלא משום דל"ה מדרס, ולא משמשי אדם, ומדויק לישנא דמתני' כלי עץ מואימתי מקבלין טומאה, דהוי דין בקב"ט דפשוטי כלי עץ, דטהורין כ"ז שלא עומדין ועשויין להשתמשות, וכש"נ.

משנה ב'

הסלים של עץ משיחוס ויקנב.

ועיין בר"ש שהביא מתוספתא דהיכא דמשמש בלא קניבה טמאין, ולכאו' הוא כדינא דמשנה א' בגמר שלא לשוף דטמאה, ומשמע מדברי התוספתא דה"ה היכא דמשמש בלא חסימה, דלהלן שם איתא בתוספתא היה עתיד לחסום ולקנב, אע"פ שמשמש בהם עראי טהורים, ומשמע דדוקא עתיד לחסום אבל בלא"ה טמא. אבל ראיתי שצוין לספר מור וקציעה הל' חנוכה (סי' תר"ע בנידון אם היה אופן להניח השמן בסלים ולא יקבלו טומאה) שכתב דמשמע ממתני' דבסלים גם אם דעתו שלא לחסום טהור, וכוונתו מדלא תנן הכא גמר שלא לחסום טמא, אבל צ"ע מדברי התוספתא דמשמע דכה"ג טמא, וצ"ע.

ושל תמרה אע"פ שלא קנב מבפנים.

ופי' בא"ר הטעם מפני שהן רכין והקניוב אינו מעכב את התשמיש, אבל מבחוץ בעי קניוב משום כלי, ובחידושי הגר"א הוסיף דהוא משום נוי, וצ"ע דהא גולמי כלי עץ טמאים ולא איכפ"ל דמחוסר יפוי (א"ה). ואפשר דכוונתו לנוי צורת הכלי, דצורת כלי מיהא ודאי בעינן, וע"ע בחידושי הגר"א ובא"ר בביאור מתני'.

משנה ג'

הקנונים הגדולים והסוגין הגדולים, משיעשה שני דורים.

עיין בא"ר ובחידושי הגר"א דמחמת גודלם משתמשין בהם אף בכ' דורין שמחזירי קים הרבה, וברע"ב פירש דהדורין הם בדפנות, וכן נראה ברמב"ם פ"ה מכלים ה"א ובפיהמ"ש, ובא"ר מבואר דהוי בסוף השולים, והיינו דמק"ט גם בלא דפנות, והוא כש"כ הגר"א לעיל רפ"ב ולקמן רפכ"ז, דבכלי עץ היכא דעשוי לקבלה (דהוא רחב) טמא כמו דאית ליה בכ"ק.

הקופה, משיעשה שתי צפירות לרוחב שלה, והערק משיעשה בו צפירה אחת.

הרמב"ם (פ"ה מכלים ה"א) כתב דאע"פ שלא גמר בהן מקבלין טומאה שהרי נראו למה שנעשו, והרי צורת כלי עליהן, ובראב"ד פירש דהטעם מפני שאדם משתמש בהן כמה שהן משא"כ בשאר כלים, והיינו דפליגי אם תליא בצורת כלי או בהשתמי' שוות של הכלי, ועיין לעיל פט"ו מ"ב שנתבאר דנחלקו בזה הרמב"ם והראב"ד בכ"ד.

ובפיהמ"ש כתב הרמב"ם דערק הוי (2) כלי שנעשה משעם וגמי וחשיב בכלל כלי עץ כיון דצומח מן הארץ, וכ"כ בפ"א מכלים (ה"ג) דכל הגדל מן הארץ הוי כלי עץ, אך התוס' בשבת (דף ס"ו ע"א ודף פ"ב ע"א) ס"ל דהוי רק טומאה דרבנן דשווניהו ככלי עץ.

סקורטיא, משיחוס ויקנב ויעשה את ציציתה.

משנה ד'

כלי עור מואימתי מקבלין טומאה, התורמל משיחוס ויקנב ויעשה קיחותיו, ר' יהודה אומר משיעשה את אוניו.

עיין בהג' הרש"ש שביאר דקיחותיו היינו הלולאות שבתוכן מכנים הרצועות שמושך בהם, ואוניו היינו הרצועות, ועיין משנ"א.

ובדעת ר' יהודה דאמר משיעשה את אוניו, עיין חזו"א (סי' כ"א סק"ה) שכתב דלפי"ד הגר"א במשנה א' הך לישנא מורה דבא להחמיר דסגי בזה לקב"ט וא"צ שיעשה נמי קיחותיו, (ועיין בועז אות ב' דהביא כן מב"מ דף פ"ח ע"ב).

בדין גולמי כלי עור

הר"ש מפרש דסקורטיא היינו בגד שלובשים העבדים בשעת מלאכתן, והרמב"ם מפרש דהוא העור שאוכלין עליו, וציצתה פירש דהיינו עיגול באמצע העור שעושים שם סס לנוי. ותממה המשנ"א וביכין (אות ל"ד) דהא כל שמחוסר יפוי בכלי עץ, טמא, ולכאו' כלי עור הוי ככלי עץ וא"כ מה איכפ"ל דלא עשה עדיין הציצת, והנה המשנ"א כתב דלא מצא להדיא מהו דין גולמי כלי עור, אך לקמן (פכ"ז מ"ד) כתב

שינויי צורה בלשון

פרק ט"ז משנה א'.

דיני שבירה, וגמר מלאכה, בכלי עץ.

כל כלי עץ שנחלקו לשניים² טהור³, חוץ משולחן הכפול^{4*}, תמחויו המזון^{5*}, ואפיפורין^{6*}

של בעה⁷, שגם חציין או מקצתן⁸ חשובים כלי, וכשנחלקו טמאים.

לדעת ר' יהודה גם מגס⁹, וקוד הבבל¹⁰, דינם כשולחן כפול¹¹ וכשנחלקו טמאים.

אין כלי מקבל טומאה עד שתגמר מלאכתו, ומאימתי גמר מלאכת כלי עץ?

א' במיטה ועריסה¹², חדשים, משישופם בעור הדג¹³, ואם גמר שלא לשוף¹⁴ טמאים.

לר"מ השיעור במיטה הוא משיסרג¹⁵ ג' בה בתים¹⁶.

משנה ב'

עוד בדיני גמר מלאכת כלי עץ. [כלי נצרים וכיוצ"ב]

ב' בסלין של עץ¹⁷, משיחסום¹⁸, ויקנב¹⁹.

ג' בכלכלה²⁰, משיחסום, ויקנב, ויגמור את המתלה²¹.

^{***שרטוטי כלים**}

- לעיל (פט"ו מ"א) שנינו ששבירה מטהרת בכלי עץ, וכאן אתא לאשמועינן שאפי' אם החלקים ראויים לשימוש אינם מקבלים טומאה כיון שנפסדה צורתם (ע"פ משנ"א עיי"ש עוד)
- שלא נותר בחלק אחד רוב הכלי אבל אם יש בו רוב טמא (משנ"א)
- וכ"מ בלשון הרמב"ם פ"ו מכלים ה"ט (דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבו שליט"א גליון זה).
- כדיון שנשבר ונפסדה צורתו אינו מקבל טומאה (ע"פ רמב"ם פ"ו מכלים, ה"א וה"ט, ופי"ח ה"י)
- מייירי בין לענין כלי טמא שכנשבר עולה מטומאתו, ובין לענין שאינו מקבל טומאה מכאן ולהבא (תוי"ט ע"פ רמב"ם פ"ו מכלים ה"ו).
- הוא שולחן של פרקים והוא משתי חתיכות נכפל ונפשט, וכל חלק בפני עצמו ראוי למלאכתו (ע"פ רא"ש ורע"ב).
- ועל כן אם נחלק לשניים טמא שלפי שכל חלק ממנו כלי בפני עצמו ולזה נתכוונו בו בתחילת עשייתו (פיהמ"ש לרמב"ם)
- ומבואר דעת הרמב"ם שאם לא נעשה מתחילה על דעת כן אינו מקבל טומאה בפני עצמו ואע"פ שכל חלק ראוי למלאכתו (ע"פ נודע ביהודה י"ד תנינא סי' ק"ט)
- קערה גדולה מאוד ובתוכה קערות קטנות, ונותנים בכל קערה מן הקטנות מין אחד של תבשיל (רע"ב). ונראה דאיהו של פרקים אלא שנשברה, ואפי"ה טמאה משום שכל קערה משמשת מעין מלאכתה בלא שום גרעון וכן משמע בלשון הר"מ בפירושו ודלא כמש"כ בס' משנ"א (ע"פ חזו"א סכ"א סק"א).
- הכסא הכפול (רמב"ם פ"ו מכלים ה"ט).
- הוא של פרקים (פיהמ"ש לרמב"ם ורע"ב).
- ויש מפרשים שהוא הדום שתחת רגלי הכסא (רב האי גאון בפי' השני, וכן בערוך, ועי' חי' הגר"א) [וראה דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבו שליט"א]
- לאפוקי אפיפורין של סופרים, דלקמן (פכ"ד מ"ו) (תפא"י עייש בטעמא דמילתא).
- אמנם בתוי"ט נראה שאפיפורין כאן ודלקמן הוא דבר אחד, וכן משמע בפי' הראשון של רב האי גאון עיי"ש.
- ולפי"ז צ"ל דמה שאמרו של בעה"ב הוא לאפוקי של חנוני שהוא קטן (ע"פ סדרי טהרות)
- לשון הרמב"ם פ"ו מכלים ה"ט.
- קערה, תרגום קערה מגיסתא (פיהמ"ש לרמב"ם ורע"ב), והיא לאכילה (חי' הגר"א)
- הוא המשמש לשתיה (חי' הגר"א).
- ובפיהמ"ש לרמב"ם נראה שקוד משמש לאכילה
- ידהם גם כן של פרקים שהן של דרכים שיוכלו לישא בחיקם, ודפנותיה מקבלים אע"פ שנחלקו (ע"פ חי' הגר"א).
- וחכמים פליגי ומטהרי במגס וקוד הבבלי, אע"ג שהם של פרקים, כיון שעיקר תשמישם אינן ראויים אחד בלי חבירו (חי' הגר"א, וכו"ע"י בחזו"א סכ"א סק"א)
- [ותיבת להוסיף דבתמחויו המזון מעיקרא כל קערה משמשת למין מאכל אחר, עי' לעיל הערה 5] ולכן כשנפרדו הקערות לא חשיב שבירה, ומשא"כ מגס וקוד שכולו משמש למין אחד סברי רבנן דכשנחלקו טהורים].
- שהתינוק שוכב בתוכה (רש"י שבת נ"ח:)
- וקשה הא בכלי עץ אפי' גולמים המחוסרין שיפה טמאים, כדאמר' בחולין כ"ה?
- ותי' ר"ת דתרי שיפה הוו, הכא מייירי בשיפה בעור הדג כדי להסיר הקיסמים שלא יסרטו בשרו, ולא חשיב נגמרה מלאכתו עדיין עד שישופם, והתם מייירי בשיפה כדי לצחצחו דלא קפיד עלה (ע"פ ר"ש ורא"ש ותוס' חולין כ"ה).
- אמנם ברש"י סנהדרין כ': ובר"ן נדרים נ"ו: פי' ששיפת עור הדג היא לנוי, וקשה הא גולמי כלי עץ המחוסרים שיפה טהורים.
- ו"ל דשאני מיטה ועריסה דכיון שעשויים לשיכבת גופו מקפידים אפי' על חסרון שיפה והוה כלא נגמרה מלאכתן (משנ"א וכו"ע"י בתפא"י, וע"ע במים טהורים הובא בתוס' אנש"ט).
- עוד י"ל דבמיטה שאני משמשת מדרס, ובמדרס צריך שתהא מיוחדת יותר לשימוש, עד שלא יאמרו לו עמוד ונעשה מלאכתנו, וכל שמחוסרת שיפה אינה מיוחדת כראוי (מקדש דוד סי' נ"ב סק"א וראה דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבו שליט"א).
- שנמלך בדעתו להשתמש אע"פ שלא ישוף עוד (ר"ש ורע"ב).
- א"י ז"ל שגמר השיפה עד שאינו צריך לשוף עוד (תוי"ט) ועי' חי' הגר"א.
- שמסרגים המטה בחבלים בין כל חבל וחבל קרוי בית (רע"ב).
- ולרובן אינה טמאה עד שישופם שהוא אחר גמר הסירוג, ור"מ מחמיר. (ע"פ אליהו רבא).
- ולולא דברי הגר"א ז"ל הרבנו מחמירים ומטמאים אפי' קודם סריגה דכבר משתמשין בה לישיבה ולשיכבה שמניחים עליה עור או דף וא שקשורים חבלים עראי עליה ומקרי' מיוחדת כבר למדרס (חזו"א סכ"א סק"ב, וכ"כ במלאכת שלמה, וכ"מ ברש"י מו"ק י.)
- דהם כלים העשויים מאריגה של קנים וכיוצ"ב (ע"פ פיהמ"ש לרמב"ם)
- הוא משיעשה את השפה התופסת את כל הארגו ומונעת שלא יתא ומתפרק (פיהמ"ש לרמב"ם).
- לאחר שגומר השפה ונשתיירו קסמין ראשי קרומיות הבולטין, פוסקן וקוטמין, וזו היא קניבה (רע"ב)
- הוא סל המשמש לתליה בכותל (ע"פ חי' הגר"א)
- ש דרך לעשות לה בית יד לתלותה (תוס' חדשים ע"פ הרא"ש)

ד' בסלי תמרה²², ובית הלגינין²³, ובית הכוסות²⁴, משיחסום, ואין צורך לקנב²⁵ מבפנים²⁶, משום שכך מקיימים²⁷.

משנה ג'

עוד בדיני גמר מלאכה בכלי עץ [כלים גדולים וכיוצ"ב]

ה' קנונין²⁸ קטנים וקלתות²⁹, משיחסום³⁰, ויקנב³¹.

ו' קנונין וסוגין גדולים³², משיעשה³³ שני³⁴ דורים (עיגולים) ברוחב³⁵ הכל³⁶.

ז' ים נפה³⁷, וכברה³⁸, וכך³⁹ מאזניים, משיעשה דור (עיגול) אחד לרחב שלהן⁴⁰.

ח' קופה, משיעשה שני צפירות⁴¹ (עיגולים) ברוחב⁴² הכלי.

ט' ערק⁴³, משיעשה צפירה⁴⁴ אחת.

משנה ד'

דין גמר מלאכה בכלי עור

אין כלי עור מקבל טומאה עד שתגמר מלאכתו⁴⁵, ונחלקו ר' יהודה וחכמים בארבעה כלי

22 הם העשויים מחריות של דקל (רע"ב)

23 כלי שמניחין בו לגין לשמור (ר"ש).

24 כלי שמצניעים בו כוסות (ר"ש)

ולגין הוא הכלי שממלא בו מן החבית, והכוסות הם לשתיה (ע"פ חי' הגר"א)

25 הטעם בכולם משום שהם עשויים מעלין של תמרה שהם רכין וגם כלי קינוב מבפנים אינם מעכבים את השימוש. (ע"פ חידושי הגר"א)

ואע"ג שבבית לגינין ובית הכוסות לא פי' התנא שהם של תמרה, כן הוא להדיא בתוספתא, והתנא סמך על הסתם (ע"פ חידושי הגר"א). ועי' תפא"י.

עוד כתב הגר"א דבבית הלגינין ובית הכוסות אינם מקב"ט עד שיעשה בהם תלויה, [מסתמית הרמב"ם ושא"ר שלא הצריכו לגמור את התלויה אלא בכלכלה משמע שלא ס"ל כן ועי']

26 אבל מבחיוץ צריך לקנב משום תורת כלי (אליהו רבא). [וע"ע תפא"י ומשנ"א]

ובחי' הגר"א כתב שהקינוב מבחיוץ נצרך לנוי, וצ"ע דהא גולמי כלי עץ המחוסרין יפוי טמאים כמבואר בחולין כ"ה. (דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבו שליט"א גליון זה).

27 כי כך מניחין אותן ואין דרכן של בני"א לנקות את תוכן מאותן הקצוות (פיהמ"ש לרמב"ם)

28 כשבורים בו קטנית והוא נעשה מחריות של דקל (ר"ש ורע"ב).

וברב האי גאון כתב שהוא כמין סל, וכ"נ בפיהמ"ש לרמב"ם.

29 הן קופות קטנות (ר"ש).

30 ראה הערה 18

31 למה שפי' הר"ש ורע"ב שהם עשויים מחריות של תמרה, צ"ב מדוע צריכים קינוב, ומאי שנא מסלין של תמרה לעיל (מ"ב). שכיון שאינם מסרטים את היד לא הצריכום קינוב.

ולמה שפי' הר"ש שקנון משמש לבירית קטניות שהם מתגלגלות לחוץ, י"ל דבלי קינוב אינו ראוי למלאכת שאינם יוצאת מחמת בליטת ההוצים, אבל לפי' רב האי גאון והרמב"ם, שקנון הוא סל, וכן בקלתות לכו"ע אתי צ"ב מדוע צריכים קינוב?

ויתכן דבכלים קטנים לעולם צריך קינוב דבלא"ה הבליטות ממעטות בחלל הכלי ועי'.

32 לעשיית כלים אלו השתמשו בחבל ארוך כמאה אמה! ויותר, הנארג מקנים וכיוצ"ב, וממנו יצרו את כל הכלי, את הקרקעית ע"י הקפת החבל סביב עצמו עד לרוחב הרצוי, ואת הדפנות ע"י סיבוב החבל בעיגול שורה ע"ג שורה מעל השורה התחתונה (ע"פ פיהמ"ש לרמב"ם).

[ובר"ש הוכיח מתוספתא שקרקעית הכלי היתה נעשית מאריג, ומסתבר שבעשיית הדפנות גם להר"ש עשו ע"י חבל, ולכן א"צ שיחסום ויקנב].

33 הלשון משמע אע"פ שדעתו להרבות בו דורין מקבל טומאה מיד שיש בו שניים, וצ"ע שבפ"ק דחולין (כ"ה). אמרי' מחוסר חטיטה טהור ואפי' חק קפויא בקבא? (משנ"א וכו"ע"י בחזו"א סכ"א סק"ג) וראה נדונים בפרק גלוי 7.

34 האחד הוא הדור הקיצוני בקרקעית הכלי, והשני הוא דור שמעליו המשמש כתחילת הדופן (ע"פ אליהו רבא).

אמנם בתוספתא שהביא הר"ש מבואר ששני דורין הוא חוץ מזה שעל האריג, וכן בחי' הגר"א, ואפשר דט"ס נפלה באליהו רבא (ע"פ חזו"א סכ"א סק"ג).

35 כלומר אחר שעשה את הקרקעית לרוחב הכלי עושה שני דורין לדפנות ברוחב זה (ע"פ רע"ב).

36 שמחמת גודלם משתמשין אף בב' דורין שמחזיקים הרבה (חי' הגר"א).

[וכאן אינם צריכים חיסום וקינוב, שאינם עשויים באריגה כסלים, אלא ע"י הקפת החבל, ראה הערה 32]

37 יריעה ארוגה שיש לה זר סביב ומשמשת ליניו הסולת (ע"פ רע"ב לעיל פט"ו מ"ג, וראה באורי כלים שם)

38 נקביה גסים משל נפה (פי' הרא"ש לעיל פט"ו מ"ד).

והנפה היא לקמה, והכברה היא לתבואה (פיהמ"ש לרמב"ם שביעית פ"ה מ"ט).

39 כ"ה הגירסה לפנינו וברמב"ם.

ויש גורסים כן של מאזניים והוא הבסיס שנותנים עליו המאזניים (רע"ב, ועתוי"ט).

40 שבישיעור זה יוכלו לעשות מלאכתן (ע"פ חי' הגר"א).

וטעם החילוק בין קנונים שצריך שני דורין לים נפה וכברה וכף מאזניים י"ל דקנונים וסוגין נועדו לאיחסון ובפחות משני דורין אינו שיעור חשוב לאחסן, ומשא"כ נפה וכברה וכף מאזניים שעשויים להשתמש בהם, והדפנות נצרכות שלא יפול, ולכן סגי בדור אחד. ועי' להלן הערה 44

41 צפירה היא כעין דור, והם העיגולים המשמשים לדופן, אלא שהדור עשוי מחוט אחד ארוך שמסבבו לעיגולים, והצפירה עשויה עיגול עיגול לבדו (ע"פ אליהו רבא).

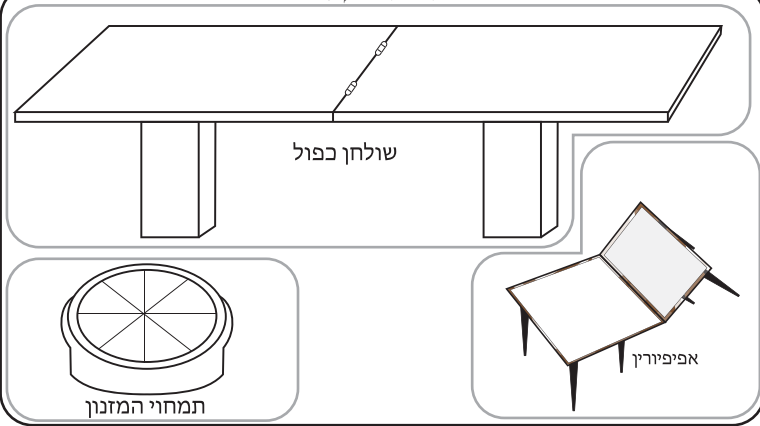
42 ראה הערה 35

43 הוא כלי צר וארוך העשוי כעין שרוך, ומכאן שמו ערק דשרוך נעל מתרגמינן (בראשית י"ד כ"ג) ערקת דמסאנא (כ"מ בפ' הרא"ש וכן יל"ב בפיהמ"ש לרמב"ם, וברע"ב ועי' תוי"ט).

ויש מפרשים שהוא נפואתא בלשון חכמים (רב האי גאון, הערוך, השגת הראב"ד פ"ה מכלים ה"א, ור"ש)

[ואולי כוונתם למה שאמרו בסוכה כ: נפוחתא, ופירש"י נפה, וצל"ע דברישא כבר שנינו דין ים נפה, אמנם יתכן להלך בין נפה לים נפה, עחוז"א ס"כ סק"ה וסק"ז וצ"ת].

44 ועשו לשטוח עליו פירות ולכן סגי ליה ברצעהה אחת (תפא"י)

ש נידונים בפרק ש

(א) פט"ז מ"א כל כלי עץ שנחלק לשניים טהור חוץ משולחן הכפול וכו': מבואר בזה דבשולחן רגיל שנשבר ולא נותר בו רובו טהור, ובחזו"א (סכ"א סק"א) הקשה דלקמן רפכ"ב תנן שולחן שנפחת ונשתתיר בו מקום הנחת כוסות טמא, ומבואר ששיעור שבירה בשולחן תלוי אם משמש מעין מלאכתו או לא, ולא חילקו אם נשתתיר בו רובו או מיעוטו.

והוסיף החזו"א דאין לומר דהכא מיירי בשלא נשתתיר בו מקום הנחת כוסות, דכל שאינו משמש מעין מלאכתו הרי הוא טהור [לכאן כוונתו דא"כ אפי' בכפול יהא טהור].

ולכאן י"ל דבמתני' נאמר שאפי' בעושה מעין מלאכתו אם נחלק ולא נותר מיעוטו טהור דפנים חדשות באו לכאן, ומה שתלו לקמן בשיעור הנחת כוסות הוא בשנותר בו רובו.

אמנם בחזו"א שם דחה זה דכל שהכלי משמש למלאכתו הראשונה אפי' בשנותר בו מיעוטו הרי הוא בטומאתו, כמבואר לעיל פ"ג דמגירה שניטלו שניה אם משמשת מעין מלאכתה טמאה וכן במסרק שניטלו שיניו ומשמש למלאכתו הרי הוא בטומא' תו.

ותי' החזו"א שם (סק"ד) דיש לחלק בין שולחן שנפחת לשולחן שנחלק, דמה שאמרו שם דבנשתתיר מקום הנחת כוסות טמא הוא כשהשולחן נשבר לשברים ונותר רק מיעוטו ובה כל שנותר בו שיעור הנחת כוסות טמא, אבל במתני' מיירי בשנחלק לשני חלקים ובה הרגילות לברור את החלק היפה ולהשליך את השני אפי' שראוי למלאכה עיי"ש בכל דבריו.

והנה במה שנקט החזו"א בפשיטות דכלי עץ שנשבר ועושה מעין מלאכתו הרי הוא בטומאתו, ולמד זה מדין מגירה ומסרק דפ"ג, הוא קצת חידוש, דיעוי' ברמב"ם רפ"א מכלים שכי' וז"ל כמה שיעור השבר שישבר כלי מתכות ולא יקבל טומאה או יטהר מטומאתו הכל לפי מה שהוא כל זמן שהכלי יכול לעשות מעין מלאכתו עדיין הוא כלי וחשוב כלי שלם. ע"כ, הרי שהקדים הרמב"ם לדין שבירה בכלי מתכות את הכלל ששבירת כלי מתכות תלויה אם עושה מעין מלאכה או לא, ואילו דיני שבירה דכלי עץ לא הזכיר הרמב"ם שתלוי אם עושה מעין מלאכה או לא, ועוד מצאנו דכלי עץ שניקב במוציא רימון טהור אפי' בעומד לשימושים אחרים, ואילו בכלי מתכות אינו תלוי במוציא רימון כמבואר לעיל רפ"ד דכלי מתכות שניקב לעולם אזלי' בתר שימושי' וכמשי"כ החזו"א סי"ח סק"א באורך עיי"ש.

[השורש לחילוקים אלו יתכן דכלי עץ שם הכלי שבו תלוי גם בצורתו ולכך צריך צורת כלי, וכל שנשבר אפי' אם עושה מעין מלאכתו מ"מ הצורה שהיתה לו איננה ופנים חדשות באו לכאן, ומשא"כ בכלי מתכות שאין שם הכלי תלוי בצורה אלא רק בשימוש, ולכך אם נשבר ואינו עושה מעין מלאכה טהור.]

ובעיקר קושיית החזו"א, לפו"ר י"ל דלעולם הכל תלוי אם עושה מעין מלאכתו או לא וזה גופא דינא דמתני' דבשולחן הכפול גם אחר שנחלק עושה מעין מלאכתו וטמא, ומשא"כ בשולחן רגיל, אמנם זה אינו דאם כוונת התנא לומר ששולחן שנחלק תלוי אם משמש מעין מלאכה או לא, אי"צ לחלק בין כפול לשאינו כפול, והו"ל למיתני דשולחן שנחלק אם עושה מעין מלאכתו טמא וכדלהלן רפכ"ב, וביותר למש"כ הרמב"ם בפיהמ"ש דשולחן כפול הוא רק בשיחשוב בו מתחילת עשייתו לזה (ראה ביאורי כלים), ומבואר שהחילוק בין כפול לשאינו כפול אינו ענין טכני שבכפול ראוי למלאכתו אלא הוא משום חשיבות כלי.

[אמנם עדיין צל"ע מה הוצרך החזו"א לבסס קושייתו על מתני' דרפכ"ב הא בלא"ה ילה"ק במתני' שחילקו בין שולחן רגיל שנחלק דטהור ובכפול טמא, וקשה במאי איירי אי בשעושה מעין מלאכה אמאי בנחלק טהור ואי באינו עושה מע"מ אמאי בכפול טמא, וי"ל.]

עור מואמתי גמר מלאכתו⁴⁶.

א' בתורמל⁴⁷ (תרמ"ל): לרבנן משיחוסם⁴⁸, ויקנב⁴⁹, ויעשה קיחותיו⁵⁰, ולר' יהודה משיעשה את אוזניו⁵¹.

ב' סקורטיא⁵² (כעין סינר): לרבנן משיחוסם ויקנב, ויעשה ציצתה⁵³, ולר' יהודה משיעשה טבעותיה⁵⁴.

ג' קטבוליא⁵⁵ (כיסוי מיטה): לרבנן משיחוסם ויקנב⁵⁶, ולר' יהודה משיעשה קיחותיה⁵⁷.

ד' הכר⁵⁸ והכסת⁵⁹ של עוד⁶⁰: לרבנן משיחוסם ויקנב⁶¹, לר' יהודה משיחוסם⁶² וישייר פחות מחמשה טפחים⁶³.

ולפי' רב האי גאון שהוא נפה י"ל עפ"מ שנת' לעיל הערה 40 עיי"ש.

45 וכעת לא מצאתי מפורש דין גולמי כלי עור מה דינם (משנה אחרונה) וראה להלן הערה 53 [ועי דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבו שליט"א גליון זה].

46 נמה שאמר ר"י משיעשה, ולא אמר עד שיעשה, משמע שר' יהודה מחמיר ובכל מתני' שיעורו לקבלת טומאה קודם לשיעור של רבנן (ע"פ תפא"ר וחזו"א סכ"א סק"ה).

וכן מבואר במג"א סי' תרכ"ט סק"ג, ובפמ"ג שם.

47 כיס של עור גדול שהרועה נותן בו מזונות וכל דבר (רע"ב)

48 וענין החסימה בכלי העור הוא שיכפול את קצהו ויתפרנו שיהיה שפה לכלי (ע"פ פיהמ"ש לרמב"ם)

49 שיחתוך קצוות העור הבולטים על גבו, והם קצוות קטנים כעין שיער סמור (פיהמ"ש לרמב"ם)

50 שנצים שמקוצצים בהם את פי הכלי כפי שהוא מפורסם בכלי העור (פיהמ"ש לרמב"ם).

ופי שנצים הוא שרוכים (רש"י שבת צ"ב. וכ"כ התפא"ר לקמן פכ"ו בד' הר"מ והרע"ב).

ובר"ש הביא מרב האי גאון ועורן שקיחותיו הם מסגרתיו, מלשון פקח קוח (ישעי' ס"א) והוא לשון סוגר (תפא"ר).

וכוונתם התרת השנצים (פיהמ"ש לרמב"ם).

[נמצא שהכל מודים שפי' קיחות הוא החבלים, וכן יש לבאר בד' הרע"ב ומיושב קושיית המי"ט הובא בתוס' אנשי"ש]. אמנם עי' רש"ש.

51 כמו אוזניים קטנות סביבות התורמל ומכניסין באותן אוזניים חבלים שסוגרים אותו (רע"ב).

כלומר דלרבנן גם אחר שיעשה את אוזניו לא נגמרה מלאכתו עד שיכניס בהם את החוטים לסגור בהם, ולר' יהודה כיון שעשה את אוזניו נגמרה מלאכתו, שבכל יכניס בו חוטים. (כך י"ל לד' החזו"א לעיל הערה 46 וע"ע להלן הערה 54)

52 עור שלובשים העבדים בשעת מלאכתו (ר"ש ורע"ב).

ורמב"ם פירש סקורטיא עור שאוכלים עליו (רע"ב).

53 כעין ציצית של טלית כך עושין לה פתילים על נפיים לקושרן בהן (רע"ב).

[הם חוטים כעין קיחותיה, וכיון שלא משמשים לסגירה לא נקראים קוח ראה הערה 50 מרב האי גאון, ועוד שדומים לציצית שבבגד ועי']

ולהרמב"ם (הערה קודמת) ציצתה הוא אמצע העור שנותנים בו טס מתכת לנוי (ע"פ רע"ב).

וקשה הא חסרון בנוי הוא בכלל גולמי, ובכלי עץ וה"ה בכלי עור טמאין? (משנה אחרונה).

וראה דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבו שליט"א.

54 טבעת נחושת או ברזל שנותנים בקצה הסקורטיא (רע"ב)

ובו נותנים את ציצתה, ור' יהודה ס"ל שאי"צ שיכניס החוטים בטבעות, דכשיש בה טבעות לוקח חוט או משיחה שמוצא וקושר בה (תפא"ר).

55 עור שמציעים על גבי מיטה, ופשוטי כלי עור מקבלים טומאה מדרבנן בלבד כפשוטי כלי עץ, חוץ ממשכב ומושב שבמיוחדין למשכב ומושב מקבלין טומאת מדרס מדאורייתא (ע"פ רע"ב).

וראה דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבו שליט"א ובמשיב דבר ממורן הגר"ד לנדו שליט"א

56 למה שנתבאר דבכולה מתני' ר"י מחמיר ורבנן מקילים, צ"ל דהקניב נעשה אחר קיחותיה (ע"פ חזו"א סכ"א סק"ה).

וא"ת הא גבי תורמל משמע שהקניב קודם לעשיית הקיחות, וי"ל דבתורמל אין הקיחות תפורות בו אלא מושחלות באוזניו, ומשא"כ בקטבוליא שהקיחות תפורות בה (ראה הערה הבאה), אין מקנבים עד שיעשה קיחותיה.

ואכתי קשה כיון דלר"י מקב"ט גם קודם שיקנב, מ"ט לא פליג לעיל בסליו של עץ (מ"ג), וי"ל דשאני עור שהקצוות קטנים ואין הקניב מעכב, (וכעין סליו של תמרה ראה הערה 25).

ואכתי ילה"ק מרישא דמתני דלא נחלקו אלא אם צריך את קיחותיו או את אוזניו אבל בקניב מודו תריוהו שצריך, וי"ל דברישיא עשיית האוזניים היא אחר הקניב, ואין ה"נ גם בלא קניב מקב"ט, א"נ דרך בקטבוליא [וכן כר וכסת דלהלן] ס"ל לר"י שאין הקניב מעכב כיון שאין ישינים עליה בלי סדין ואין מקפידים על הקניב וצל"ע בכ"ז.

57 הם החוטים שתופרים בקצה הקטבוליא, וכשמסירים אותה כורכים אותה (ע"פ תפא"ר).

[ולכאן י"ל שמשמשים בחוטים בשעת מלאכה לקשור ולהדק את הכיסוי, אמנם ו"א דהא קיחות הוא לשון סגירה כמשי"כ הראשונים ראה הערה 50]

ועי' חזו"א סכ"א סק"ה

58 לעשיית הכר היו תופרים בית קיבול מעור ומשיירים בו פתח קטן מה' טפחים שדרכו היו מכניסים את המוך, ולאחר מכן היו תופרים וסוגרים את פי הכר, וחוסמים ומקנבים. (ע"פ תפא"ר)

59 כר קטן מכסת ועשוי להניח תחת מראשותיו, וכסת תחת כל גופו (רע"ב).

והעולם טועים שאומרים לקטן כר ולגדול כסת וראה ממסכת תמיד ונותן איש כסתו בארץ (תוס' ע"ז ס"ה. ד"ה ה"ג שוכר).

וברע"ב פ"י ממקואות פי' כהתוס' ועתי"ט שם

60 חזר לומר כאן של עור לומר דעד כאן מיירי של עור ותו לא (חי' הגר"א).

61 דהיינו לקולא שאינם מקבלים טומאה עד שימלאם מוכין ויתפרם ויחוסם ויקנב, (ע"פ מג"א תרכ"ט סק"ג) ודל"ק יהודה אף כר בלא מוכין הפתוח פחות מה' טפחים מקבל טומאה (ע"פ פמ"ג שם). ועי' חזו"א סכ"א סק"ה.

63 שיעור זה מישיירם לשמש כפתח להכניס משם המוך למלאות הכר והכסת (ע"פ רע"ב)

צחצוחי רוק כדיבור זב ונדה

הקשה כע"ז החזו"א [שם] גבי טומאת פשתן וחרסין שיש בהם רוק של זב [נדה ס"ב ע"ב], למה החרסין טמאין והרי אין ברוק הבלוע שלהם טופח ע"מ להטפח, ומתרץ 'משום דהתם כנוס הרבה יחד אף שהן גובין טמאין, והרי אפשר להן לצאת וללחלח אחרים אם ישובו ללחותן. והיינו שמספיק שאם כל המשקה ביחד יצא ויחזור לקדמותו יהיה בו טופח ע"מ להטפח, וכן רוק שקרש ויבש ויכול לחזור לקדמותו מיקרי שיש בו שיעור טופח ע"מ להטפח. וכע"ז כתב [מכשירין ב' ח' ד"ה והתוי"ט, שם ס"ק י' ד"ה כתב] גבי משקה הבלוע בפירות.

עכ"פ מתבאר בחזו"א שאם אין ברוק אפי' טופח אין בו דין מעיינות וטהור, וא"כ אף צחצוחי רוק שיוצאים בשעת הדיבור טהורים מהאי טעמא משום שאין להם דין מעיינות.

אמנם קשה דא"כ גם צחצוחי רוק שבדם ומי האף לא יטמאו, דאין בצחצוחים טופח ע"מ להטפח. וי"ל דשיעור טופח ע"מ להטפח אינו שיעור של כמות, אלא שצריך שבמציאות יהיה טופח ע"מ להטפח, ומהני אף אם ההטפחה נעשית בצירוף משקה אחר. וכן מוכח בריש מקואות דמי גבאים שהתערב בהם טיפת רוק של טמא מטמאים אוכלים, וכ' החזו"א [קמא א' ב' ד"ה מ"א] דהא דכל שהוא רוק שבמי גבאים מטמא, הוא משום שיש בילה בלח ובכל טיפה מהמי גבאים מעורב משהו רוק, וקשה הרי רק משהו רוק מעורב בכל המי גבאים ומסתמא כבר אין בכל טיפת מים שיעור של טופח ע"מ להטפח, אלא מוכח דשיעור טופח אינו שיעור של כמות אלא של איכות, ומספיק שבמציאות הרוק מטפח, אף שאינו מטפח אלא בצירוף שאר המי גבאים הטהורים. וע"ע רמ"ה [סנהדרין ק"ו ב']. דמשקה טופח טמא ואינו מטמא, ומ"מ כשנכנס לקדרה שיש בה הרבה משקין מטמא את המים של הקדרה.

צחצוחי רוק אינם מתעגלים ויוצאים

ג. יש לומר דכיון שכל הטעם שרוק נחשב מעין מבואר בגמ' [נדה נ"ו א'] דמתעגל ויוצא, ופירש רש"י 'מתאסף הרבה כאחד ואח"כ יוצא', אם כן צחצוחים דקים שיוצאים תוך כדי דיבור אינן מתאספים ואינן בכלל מתעגל ויוצא. והיינו דדין מתעגל ויוצא אינו רק סימן איזה מעיינות טמאים, אלא הוא סיבה שאין מעיין מטמא אלא אם הוא מתעגל ויוצא.

ומהאי טעמא גם הבל שיוצא מפי זב ונדה, אף אם יש בהבל טופח ע"מ להטפח [כמו שניכר בימים אלו שעוטים בגד על השפם, שהרבה פעמים יוצא תוך כדי דיבור הבל שניכר על הזוכית של המשקפים], ומבואר ברמב"ם [גבי הנופח בעדשים מכשירין א' ו'] שלחבל פיו יש דין משקה, לא יטמא משום מעיינות, דסוף כל סוף אין ההבל מתאסף ומתעגל לפני שיוצא, אלא עם נפיתת פיו יוצא ההבל.

ויש לדון נפק"מ בין הטעמים, אם התאסף על המסכה כמה צחצוחי רוק, עד שיש בהם מעט ממשות של טופח ע"מ להטפח, דאם מה שצחצוחי רוק היוצאים בשעה שמדבר אינן טמאים משום שאינו מתעגל, אף שאח"כ הצטרפו עד שניכרים ויש בהם טופח ע"מ להטפח טהורים, דבשעת יציאתן מהגוף לא חל עליהם שם מעיין, משא"כ אם טהרתם רק משום שאין בהם טופח או משום שלא היו ניכרים, יש לדון דהשתא שניכר ויש בו טופח ע"מ להטפח מצטרפים לטמאות. [אמנם אין זה מוכח, די"ל שכל שבזמן היציאה לא היה ניכר או לא היה בו שיעורא דטופח, לא יכול לחול עליו שם מעיין לטמאות].

אמנם יש לעיין אם צחצוחי רוק שבמי האף ודם מתעגלים ויוצאים, דאם אף התם אין הצחצוחים מתעגלים, יהיה מוכח שאף רוק שאינו מתעגל טמא. וצ"ע.

הג"ר רמ"א סלושין

3 אמנם בעיקר ד"ז שדבר שאינו ניכר בעין אינו בכלל כל שהוא, יש להעיר שמצאנו גבי נקב באמצע האות, שנראה בגמ' [חולין ק"ט ע"ב] שאף נקב שלא נראה כלל לעין פוסל, ע"ש שדנו אם שער הבחמה עובר מצד לצד, והקשו דאם השער עובר מצד לצד נמצא שיש נקב בקף, משמע שהגם שאף האמוראים לא ראו את הנקב, אם לפי החשבון יש נקב, נחשב שהאות נקובה ופסולה.

4 ויש בנו"ט להביא את לשון החזו"א [גיליונות הגר"ח טו"א ז' ה'] 'ואין שיעור טופח מהלכות שיעורים אלא מסוד חכמים שזה מתבטל, וכמבואר בירושלמי ברכות הובא בראב"ד עדות שם דמחלקין בסברא בין גוף האדם למפה לב"ש וב"ה'.

5 וצריך ליישב ע"מ מה שהובא מהחזו"א שאף אם אין בו עכשיו טופח ע"מ להטפח, סגי במה שיש בו טופח ע"מ להטפח כשיחזור לקדמותו.

6 אמנם אולי הוא התעגל כבר בפה, ועכשיו יוצא רק חלק ממה שהתעגל כבר, וצריך לברר.

7 [מה שכתב הרמב"ן [יוצא לא לה] 'כי היו הנדות בימי הקדמונים מרוחקות מאד כו', כי ידעו הקדמונים בחכמתם שהבלן מזיק וכו', בודאי אין בנותנו לטומאות מעיינות של הבל פיהם].

בימים אלו מתפרסם שכל אדם בשעת דיבורו יוצא מפיו רסיסי רוק זעירים היכולים להתפזר בד' אמות [היינו ד' אמות דלאחר שהתקטנו השיעורים] שלו. ולפי זה יש לדון דבזמן שטהרה נוהגת בישראל כל מי שמדבר עם זב או נדה יהא טמא מחמת טיפות רוק שניתזו מפיהם ונגעו בו, דרוק של נדה זב מטמא במגע ומשא [נדה נ"ד ב', רמב"ם משכב ומושב א' י"ד], ואין שיעור לטומאתו אלא אפי' כל שהוא רוק מטמא [כריתות י"ג ב', רמב"ם שם, ועיין מקו"צ שם הלכה י"ב], ואם כן כל פעם שזב או נדה מדברים יש לחוש שיוצא מהם משהו רוק ונפל על האדם או הכלים הסמוכים להם. ומשמע בכמה מקומות שמותר לדבר עם זב ונדה ולא חששו לטמאות כל המדבר עמהם, אלא רק כשראו שניתז מפיהם צינורא של רוק נטמאים', וצריך טעם מדוע לא חששו בכל פעם לרסיסי רוק.

ויש ליישב בכמה אופנים.

גם כל שהוא צריך שיעור

א. י"ל דכל דבר שאינו ניכר בעין לא נחשב אפי' ליכל שהוא, וכעין מה שמובא [דרכ"ת ס"י פ"ד סקצ"ד ד"ה והנה מדברי] מר"ש קלוגר שלא אסרה תורה תולעים שאינן נראים בעין, והכי נמי רוק שלא נראה בעין לא נחשב כלל רוק. אמנם יש לדון בזה, דהא מבואר בגמרא [נדה נ"ה ב'] דמי האף שיוצא דרך הפה מטמאים משום מעיין דא"א שלא יהיה בהם צחצוחי רוק, וכע"ז כתב הרמב"ם [מו"מ א' ט"ז] שאם היה מוצץ ורוק דם, מטמא הדם כמעיינות משום הצחצוחי רוק שבדם, ובפשטות הצחצוחים שבמי האף והדם אינם נראים לעין, וחז"י שאפי' כשאין הרוק ניכר מטמא.

אמנם יש לדחות דאיתא בגמ' [נויר סו א] שקרי של זב מטמא במשא משום הצחצוחי זיבות שבו, ומשמע שם בתוס' [ד"ה אילמא] שאפשר להכיר אם יש בקרי צחצוחי זיבות וא"כ הנ"מ בצחצוחי רוק שבדם ובמי האף הם ניכרים ולכך הם מטמאים, ויתכן שמספיק שהיה ניכר אם הרוק היה אדום כיין והדם ומי האף היו לבנים, וכעין דינא דתערובות של דם ביין [זבחים ע"ז ע"ב-ע"ח ע"ב, ע"ש כל הסוגיא] ולעולם צריך שיהא ניכר ובלא"ה אין לו דין רוק.

אין טומאות מעיינות בפחות מטופח

ב. כתב החזו"א [טהרות סוף ס' ד'], 'נראה דמעיינות זב אף שהן מטמאין בכל שהוא, מ"מ בעינן משקה טופח או טופח להטפח, ובפחות מזה אינו מטמא לא במגע ולא במשא' [ומש"כ לדון אם צריך טופח ע"מ להטפח או שמספיק טופח לחודיה, הוא על פי מה שדן בכמה מקומות (יו"ד צ"ד ס"ק י' וס"ק י"א ד"ה ויש, שם ס"ק י"ב ד"ה והא, מקואות תנינא י' י"ב ד"ה מל', גליונות הגר"ח טו"א ז' ה')] אם לשם משקה צריך שיהיה טופח ע"מ להטפח, או שטופח לחודיה הוי משקה, ואף מעיינות תולה בדין משקה, והיינו שאין טומאות מעיינות רק כשיכול להיות לו שם משקה. 'אי טופח להטפח היינו להטפח היד הנוגעת אבל א"צ להטפח אחרים ביד, א"כ טופח לחוד אין לו שיעור ולא שייך להסתפק. והיינו דלא משכחת לה רוק ומר"ג שאין בהם טופח.

ומבואר שבאופן שאין אפי' טופח פשוט שאין לו דין מעיינות לטמא, ועל כן בצחצוחי רוק הללו שאינם נראים לעין ואפי' שיעור טופח אין בהם אינם מטמאים.

אמנם בעיקר ד' החזו"א שבפחות מטופח אין טומאות מעיינות לכאן יש להקשות ממה שכתב הרמב"ם [מו"מ ב' א'] שמה שרוק יבש אינו מטמא הוא רק בשיעור שאם ישרה אותו מעת לעת לא יחזור לקדמותו, ובפחות מכך מטמא כדין רוק לח, וקשה הא אפי' בשיעור פחות כבר אינו טופח ואין לו דין משקה, אמנם כבר

1 כגון בעובדא דרבי יהושע שהלך לדבר עם מטרונתא אחת ואמרו לו תלמידיו שכשראו אותו טובל סברו 'שמא ניתוה צינורא מפיה על בגדיו של רבי' [שבת קכ"ז ע"ב], משמע שאם לא היה ניתוה ממנה צינורא היה יכול לדבר עמה אף בסמוך לה. ואמנם יש לדחות שדיבר עמה רחוק ד' אמות, וקרה שצינורא הניכרת הגיעה אליו ליותר מוד' אמות.

וכן מה דאיתא [יומא מז א'] אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית פעם אחת סיפר דברים עם ערבי אחד בשוק, ונתוה צינורא מפיו על בגדיו, ונכנס ישוב אחיו ושמש תחתיו, וראתה אמן שני כהנים גדולים ביום אחד. ושוב אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית פעם אחת יצא וסיפר עם הגמון אחד בשוק ונתוה צינורא מפיו על בגדיו ונכנס יוסף אחיו ושמש תחתיו, וראתה אמן שני כהנים גדולים ביום אחד. אמנם זהו דוחק להעמיד כל הני שסיפר עמהם במרחק ובכל זאת ניתוה מהם צינורא. ויותר משמע מסתימת הדברים שאין צריך להקפיד להרחיק ד' אמות, וה"ה בכל זב ונדה.

וע"ע בר"פ חומר בקודש גבי כלים הנגמרים בטהרה שצריכים טבילה משום צנורא.

2 בעיקר מה שלמדו כן מדברי ר"ש קלוגר, יש להעיר דר"ש קלוגר כתב כן על חידקים הנמצאים במאכל ושתיה שבוה יש דין ביטול ברוב אלמלי שהם בריה, ואין ראייה שבכל מקום שאין רואים אינו חשוב.

סנדל של בהמה

הרמב"ם (פ"ב מכלים ה"ז) כ' סנדל של בהמה של מתכת טמא, ושל שעם טהור שאין זה חשוב מכלי הקבלה, והחזו"א סי' י"ט הק' דמשמע שהוא כלי, אלא שאינו כלי קיבול, [ושעם הוא יוצא מן העץ ודינו ככלי עץ], וקשה דהרי בסוגית הגמ' בשבת נ"ט א' אמרי' שסנדל של בהמה של מתכת כל טומאתו רק משום שראוי לשתות בו מים במלחמה, לרב, או לסוך בו שמן במלחמה לר' חנינא, דבלא זה הרי הוא כלי של בהמה וטהור, ואם כל טומאתו מחמת שראוי לשתות מים ולסוך במלחמה, א"כ הרי הוא מכלי קבלה, וכ' החזו"א דאפשר שאין של שעם ראוי לשתות או לסוך שמן במלחמה, אבל ק' דא"כ יקשה למה תנו במתני' סנדל של מתכת ושל שעם, ולא בשל עץ, ואף שהתוס' שם (ד"ה סנדל) כ' דהא דלא תנו סנדל של עץ, משום דשל עץ מתקלקל ואינו ראוי לשתות ולסוך ולהניחו ברגליו, אבל אי גם בשל שעם הוא כן, דהוא טהור משום שאינו ראוי לכל הני, א"כ שוב קשה ליתני בשל עץ ולמה נקטו רק של שעם.

והנה כל הקושיא משום דכל תורת כלי של הסנדל מחמת שראוי לשתות במלחמה, ואם זה נחשב כלי מחמת זה, הרי הוא מכלי הקבלה, אכן הרי התוס' שם (ד"ה הואיל) הקשו, מה הגמ' מדמה סנדל לזוג וענבל, דזוג וענבל הרי כל טומאתו הוא רק משום שהיה לו ענבל ומתחילתו עשוי לכלי, ומשו"ה אף עכשיו שאין משמש למה שעשוי, מ"מ סגי מה שראוי לגמע מים לתינוק, אף שלא עשוי לכך, אבל סנדל הרי מעיקרו לא עשוי לשתות מים במלחמה, אלא לבהמה, וכלי של בהמה לאו כלי, ומה שראוי לשתות מים במלחמה, אין זה מספיק שהרי לא עשוי לכך, [כמו שבזוג לא סגי מה שראוי לגמע, אלא מה שהיה לו ענבל], ותי' התוס' דהסנדל הוא עשוי מעיקרא לשתות מים במלחמה, וצ"ע לפי"ז הדמיון לזוג, [ובס' חידושי מהר"ם בנט ביאר' דמדמינן זוג שניטל ענבל שלו, שהיה עליו תורת טומאה מצד עיקרו, אף על גב שאינו עשוי כלל לשתות בו, לסנדל שעשוי ג"כ לשתות בו, אף על גב שלא היה עליו תורת טומאה מצד עיקרו, ופליגי בסנדל כדפליגי בזוג הנ"ל].

אבל בדעת הרמב"ם י"ל דס"ל דאף דעיקרו עומד לתשמיש בהמה, מק"ט, ואף דכלי של בהמה טהור, כל זה הוא מה שנוגע לדין כלי מעשה, דבעי' כלי תשמיש לאדם, אבל לגבי מה דבעי' שם כלי, סגי גם מה שיש לו שם כלי של בהמה, וכיון שמשמש אדם, אף שהשם שלי שבו הוא לבהמה טמא, דרך השימוש צריך שיהיה לאדם, אבל השם כלי מהני גם שהוא לבהמה, וכיון שיש בו גם שימוש לשתות ולסוך, מהני, דבשביל השם כלי סגי מה שהוא כלי בהמה, ובשביל ה"כלי מעשה" סגי מה שהוא לאדם, והדמיון בסוגיא לזוג וענבל, דנידון הסוגיא אם התשמיש צריך להיות מעין מלאכתו של מה שהוא שם כלי, או לא, דזוג השם כלי שבו מה שעומד להחזירו, אבל הכלי מעשה שבו, הוא רק מה שראוי לגמע, והנידון אם צריך שיהיה מעין מלאכתו של השם כלי שבו, וה"ה לסנדל בהמה, דהשם כלי שבו לבהמה, אי בעי' שיהיה בו שימוש לאדם מעין מלאכתו של השם כלי שבו, ויסוד הדברים ששם הכלי לא תלוי בשימוש, זה מתאים לדעת הרמב"ם פ"ט ה"ג שם"ל שעם כלי לא תלוי בשימוש, כמש"כ ר"ח הלוי בדעתו, משו"ה יתכן שהשם כלי הוא לבהמה, והשימוש לאדם.

ולפי"ז הרי י"ל דלא בעי' שהסנדל יהיה עשוי כלל לשתות מים ולסוך, דהרי הקב"ט שלו גם מכח שיש בו שם כלי בהמה, וכיון שאינו עשוי לשתות הרי אין עשוי לקבלה, וכלי קבלה בעי' שיהיה עשוי לקבלה, וכיון דהשם כלי שבו מכח מה שראוי לבהמה, ולא לקבלה, אין זה חשוב מכלי הקבלה, כיון דכלי קבלה בעי' שהשם כלי שבו יהיה לקבלה, ואף שטומאתו מחמת שראוי לשתות, מ"מ אם לא עשוי לקבלה אין זה כלי קבלה, [ואף דהיה אפשר לומר דהדין כלי קיבול הוא תלוי בשימוש, דהוא רק תנאי בכלי מעשה דבעי' שיהיה דומיא דשק, אבל י"ל דזה דין בשם כלי], וביותר למה שכ' בחי' ר"ח הלוי ה' מקואות פ"ו ה"ד בדעת הרמב"ם דכלי שאינו עשוי לקבלה אינו כלל מכלי הקבלה ואין לו תורת כלי כלל לגבי טבילה בכלים, א"כ הרי ודאי דבעי' שיהיה עשוי לקבלה, ולפי"ז מה שכ' הרמב"ם סנדל של בהמה של מתכת טמא ושל שעם טהור שאינו מכלי הקבלה, אין כוונתו שרק של שעם אינו מכלי הקבלה, אלא כוונתו שגם סנדל של בהמה אינו מכלי הקבלה, משום שאינו עשוי לקבלה, אף שכל טומאתו מחמת שעשוי לשתות ולסוך במלחמה, ומשו"ה רק בכלי מתכות טמא, משא"כ בכלי עץ דבעי' שיהיה מכלי הקבלה, ואין להקשות לפי"ז למה דוקא נקטו במשנה של שעם, ולא של עץ, דע"ז נימא כמש"כ התוס' ששל עץ מתקלקל ואינו ראוי לשתות ולסוך ולהניח ברגלו, וא"כ בלא"ה אינו ראוי לכלום, ואין בזה שום חידוש, אבל בשל שעם שאינו מתקלקל, וראוי לסוך ולשתות, בזה צריך להשימיענו דטהור, אף שראוי לשתות, דמ"מ אינו מכלי הקבלה.

וראיתי שהעתיקו משו"ת מהר"ם מרומנובורג (דפוס ברלין תרנ"א) סי' שנ"ח שדן בכוס של עץ שרגלו מכסף, שלקחו מגוי אם יש להטבילו, וכ' בזה"ל, ומהו אף על פי שהכוס של עץ הוא עיקר יש להטבילו הרגל, כי הרגל כלי בפני עצמו שראוי לגמוע בו מים לתינוק. וראיה לדבר מפרק במה אשה דתניא סנדל של בהמה של מתכת טמא, (למיד' [למאי חזי] רב אמר ראוי לשתות בו, פי' למאי חזי לאיזה דבר חזי [דמקבל] טומאה, והלא כלי בהמה [טהורים כדתנן] טבעת אדם טמאה טבעת [אדם] [בהמה] טהורה, אלמא אף על גב דמלאכתו לבהמה וכלי בהמה טהורים [אף על גב], הואיל וראוי למלאכת אדם טמאה ואף על גב דאין עומד לכך דהא קאמר ראוי לשתות ולא קאמר דרך לשתות. עכ"ל, הרי שדימה מה שראוי לשתות במלחמה לרגל של כוס, שנחשב כלי, והרי רגל של כוס, לא נחשב מכלי הקבלה, דהרי הוי כחקק בית מושבו, דאין זה תוך, כדאיתא בר"ש פ"ב מכלים מ"ג, [ומה דמטמא הוא רק מדרבנן, כמבאר בר"ש [בכת"י] וכו"ה בחזו"א], ומשום דאינו עשוי לקבלה, וזה כדברינו ברמב"ם דמה שהוא ראוי לשתות במלחמה אינו חשיב כלי קבלה מכח זה.

ובריטב"א הביא בשם התוס' שהקשו דאם סגי מה שראוי לשתות במלחמה, אם כן טבעת בהמה וכלים וכל תשמישיהם יהיו טמאים משום דחזו לשום תשמיש אדם, ותימצו דשאני הכא שאף מתחלתו נעשה זה הסנדל גם לדברים אלו שהם טפלים ועיקרו לצורך הבהמה, ולדברינו בדעת הרמב"ם לכאן צ"ל שהסנדל לא נעשה לקבלה, ומשו"ה אינו ממין הקבלה, ויקשה מה שהק' הריטב"א בשם התוס', וצ"ע.

הרב בן ציון חדש ר"מ ישיבת סלבודקא

בית קיבול בנקבים שתוקעין בהם יתדות

[בענין מש"כ (משלחן מלכים, גליון 23) בנקבים שעושין בקורות שמעמידין הסכך עליהם כדי לחברן זל"ז אי הוו עי"ז כלי קיבול ומקב"ט].

ויש להוסיף לדון בכה"ג בפ"י מ"ו, נסר שהוא נתון על פי החבית וכו' היו שנים וכו' עשאן בסנין, ופירש הר"מ הוא שנוקבים בעובי שני עצים שני נקבים מקבילים ולוקחים עץ דק קטן ומכניסים את קצהו בעץ זה והקצה השני בעץ השני ומכים בפטיש עד שיתחברו שני העצים ויהיו לעץ אחד, וכ"כ בספר (פכ"ב ה"ח מוט"ו) חבר את שני הנסרים במסמרים של עץ וכיוצ"ב.

והנה דבר המקב"ט אינו מצייל בצ"פ א"כ יל"ד מ"ט לא הוו הנסרים מקב"ט ע"י הק נקבים. א. לפמש"כ שם בהערה 4 דשמא רק מקום הנקב מקב"ט, נימא דהצ"פ הוא משאר הנסר. אך יל"ע בזה חדא כמה מהעובי שסביב הנקב מקב"ט, כי היכי שישאר בעובי הנסר שיציל, וסתירת המשנה משמע דאפי' נסר דק מצייל א"כ אי נימא כהנ"ל צ"ל דרק עובי דק מאד סביב הנסר מקב"ט, ולכא"ו ז"א.

עוד יל"ד דלכא"ו גם המחבר את הנסרים זל"ז צ"ל אינו מקב"ט, דהוא צמיד (בא"ר פ"ט מ"ז כתב דפתיל הוא הכיסוי וצמיד הוא המחבר בין הכיסוי לכלי, וברש"י שם כתב דברש"י פ' חוקת כתב להיפך, אך ברש"י חולין כ"ה א' כתב כהא"ר, וכמש"כ הרא"ם שם עה"ת) וגם הצמיד צ"ל אמקב"ט כבתנן פ"י מ"ב אין מקיפין לא בדבילה שמינה וכו'. אך אינו מוכרח דשמא רק כשהצמיד סותם איזה רוח שנסאר בין הכלי לכיסוי היינו דעושה גם מעשה פתיל שם צריך שיהא אמקב"ט, דרק המחיצה מהטומאה צ"ל אמקב"ט ולא המדבק אותה, וגזרו אדבילה משום היכא שסותמת ג"כ איזה סדק וכדמצינו.

ויש לדקדק קצת מלשון הר"מ דלעיל במסמרים של עץ וכיוצ"ב וק"ק למה כתב של עץ ולא רק במסמרים וכיוצ"ב, ואם יש מסמרים המקב"ט (כגון של מתכת שנעשו לשימוש

בתלוש, כמש"כ במאמר מערכת בגליון 8) י"ל דאתא לאפוקי מנייהו וא"כ ס"ל דגם הצמיד צ"ל אמקב"ט.

ב. הנה תנן דהך נסרים נתנן על פי החבית, א"כ מסתמא הנקבים הם מן הצדדים ולפנים ולא מלמעלה למטה היינו במאוזן ולא במאונך א"כ יל"ד שאינם כלי קיבול מדברי הר"מ ברפ"ב דכלים דקיבול הוא שכשניתן בו דבר לח הוא מקבלו ואינו מתפשט על כולו, ונקב שכזה אינו מקבל דבר לח.

ושמא טעמא דמילתא דלא חשיב מקבל, דהחזקתו את אשר בו היא ע"י לחץ ודחק, דהמסמר דחוק בו וקשה לו לצאת מפני עוביו וצורתו הנקב (וכמש"כ הר"מ ומכים בפטיש וכו'), ואחיה ע"י לחץ אינה קבלה.

אם כנים הדברים אפשר דה"ה גם נקב מאונך כשלא משתמשין בקבלה והתוך ידיה אלא בצורתו ודוחקו, דלא יקב"ט, וכדמצינו בקרשי הסוכה שהנקב צר ול"צ (ואף לא טורחין) שייכנס הדיבל עד סופו דסגי שייכנס בחלקו דגם עי"ז נתפס שם ע"י דוחקו בנקב, וא"כ שוב א"צ להא דהנקב מאוזן, דגם במאונך י"ל ששימוש דוחקו ולא בקבלתו.

אם צריכין להא דהנקב מאוזן יל"ע אי חשיב ששימוש רק כשהוא מאוזן, דהא נסר אינו דבר העומד דוקא לסגירת פי חבית ולא לשימוש אחר או סתירת דופן חבית ובאופן שימצא הנקב מאונך, או דלמא הא אין הנסר עומד מצ"ע לשימוש אלא שייחדו לזה א"כ אין לי בו אלא מה שייחדו לו (אך יל"ע תו בגדר הייחוד אם הוא לסתירת נקבים, בין בפה בין במקו"א, או שהוא לכיסוי פי החבית דוקא).

ג. שמא עשוי למלאות.

[ספיקות שנידונו, א. אם הצמיד צ"ל אמקב"ט גם כשאינו עושה מעשה פתיל. ב. קיבול ששימוש הוא (או: שלשימושו סגי) באחיות המתקבל ע"י דחק ולחץ אי חשיב כלי קיבול] הרב אלחנן לושינסקי-כולל נכנסת התורה.

א' הנה דנו הרבה במאסף נכבד זה אם לכלי חרס יש מגע בתוכו או לא. ויש להעיר דרעק"א תשובה ר"י ביאר בדעת הר"ש דכתב דיש טהרה במקוה לכלי זכוכית, ותמוה מהמפורש שבת טו: דהו ככ"ח שאין להם טהרה, [אא"כ המעמיד של מתכות והו כמתכות], ויישב רעק"א דלפי שינוי קמא בגמ' שם דכלי זכוכית נטמאים מגבם משום דדמו לכלי מתכות, ממילא כשנטמאים מגבם יש להם טהרה שהרי כל טומאות משום דהו גבם ככלי מתכות. וא"כ אי נימא שלכ"ח אין מגע מתוכם אלא אויר, א"כ לפי האי שינויא הרי לכל טומאות כלי זכוכית יש טהרה, דהא כתב תוס' שם דלפי תירוצו זה אין כ"ז נטמאים מאוירם, ונטמאים רק במגע מגבם ותוכם וא"כ יהיה להם טהרה בכל גווני. [ורעק"א שם לא נחא ליה בבאורים אחרים בשיטת הר"ש דלמסקנה נדחית אוקימתא דגמ' דיש טהרה רק כשהמעמיד של מתכות, אמנם להנ"ל הרי אחר דאמרה הגמ' דדמיה למתכות ממילא לעולם יש לו טהרה]. ואי נימא דלכ"ח אין מגע, א"כ הא דס"ל לר"א שם דכיון שנראה מגבו הוי כתוך, נצטרך לחדש דלהכי חשיב כאילו נגע באויר התוך ולא רק שגבו נחשב תוכו ומגע בו מטמא.

ויש להעיר לדעת רעק"א, א"כ כלי זכוכית שנטמא מגבו יהיה לו טומאת אב הטומאה, כיון שטומאתו מדין כלי מתכות, ואילו בנטמא מתוכו יהיה רק ראשון כמו כ"ח שאינו אב. [ורעק"א נסוב על דברי הר"ש אם יש מדרס בכ"ז, ואם היה מדרס פשוט שהיה אב הטומאה]. וגם דיני הכנסתו למקדש יהיו תלויים כיצד נטמא. אמנם מסתברא דגם כשנטמא מתוכו יש לו גם דיני טומאת כלי מתכות וגם טומאת כ"ח, וא"כ יהיה לו טומאת אב ג"כ, אלא שיטבילו ויחזור לטומאת כ"ח שאין לה טהרה ולא יטמא כלים אחרים כי הוא ראשון.

ב' במש"כ הגר"א גרבו לגבי הנידון בכלי הבא במידה אי צריכים לטבול כשקנו אותו מגוי, דלכאורה הנידון בכל הכלים ולא רק בכלי עץ שהבא במידה טהור. באמת בבית אדם ס"ו כתב "נראה לי דבר ברור דאין לפטרה מטבילה מוחמת שמחזקת מ' סאה, דבכלי מתכות אין חילוק כדאיתא בפסחים ק"ט ע"ב בתוספות בשם הירושלמי דלעולם מקבלת טומאה ואם כן הוא הדין דטעונה טבילה לטהר מטומאת נכרי." ויל"ע דהחיי"א לא כתב מה דין כלי זכוכית גדולים הבאים במידה אם טעונים טבילה, והרי מבואר ברמב"ם ששידה תיבה ומגדל של זכוכית אינם מקבלים טומאה. ויל"ע שד"כ בכלים הללו אין שימוש של אוכל ולהכי לא כתב החיי"א שלא יצטרכו טבילה. אך י"ל לפי"ד השבט הלוי ח"ו רמ"ה דפשוטי כ"ז חדשים חייבים בטבילה מכיון שחיובם בטבילה משום דמיונם למתכות לא שייך לחלק בגדרים בזה ובכל מה שמתכת טעון טבילה גם זכוכית טעונה, וה"נ לגבי הבא במידה. [ובלא"ה הרי לכ"ז אין טהרה אלא בכלים חדשים דלגבי"ז הו כללי מתכות].

ג' בנידון מרן הגר"ל והגר"א גרבו בדיון כלי עצם הבאים במידה - הנה ברש"י שבת פא. כתב דפשוטי כלי עצם טמאים והשיג עליו התוס', ועיין מהר"ם מקור לזה, והחפץ ה' כתב דמטמא מדרבנן. אמנם להאמור אפשר דרש"י מצא מקורו בתוספתא הנ"ל דלרבי כלי עצם לא הוקשו לשק וא"כ גם פשוטי כלי עצם יטמאו.

ד' איתא בשבת נט. דלמדים מקרא דבמדרס אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו, בין לגבי תרקב שאינו נהיה מדרס כי אומרים לו עמוד, ובין לגבי דבר שהיה ראוי למדרס ונשבר ואינו עומד עוד למדרס, דפקעה טומאת מדרס מיניה. ותמה התוס' דהא שאם נשבר ואינו ראוי למדרס אי"ז שייך לילפותא מקרא דאם אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו אינו מיטמא מדרס מתחילה, ולהכי פירש דלא כרש"י. ונראה פשוט לפי מש"כ הרי"ר [שו"ת סי' ט"ז] לבאר הא דלכ"ה כלים כ'ו מהני קשירת רצועות לזילון להוציא מתורת מדרס,

בחילוק בין כלי עץ שנתקצר לכלי עץ שנחלק

תנן (פס"ו מ"א) כל כלי עץ שנחלק לשנים טהור כו'. הנה זה ודאי שכוונת התנא להורות טהרה רק על כלי שנחלק לשני חלקים שוים בחשיבותם, שבוה ראה התנא שחלקיו לא יצלחו לקבלה או למדרס, אבל אם בחלק אחד יש את כל האיברים המעכבים של הכלי ובחלק השני יש רק הארכה, ודאי החלק העיקרי טמא, וכדתנן בפרק י"ז מ"ד נגממו שיעורן במה שהן.

ודע עוד שישנם כלי עץ שניתן ללמוד ממשניות אחרות שאם נחלקו טהורים, כגון שלחן, דהא תנן בפרק כ"ב משנה ב' השלחן שניטלה אחת מרגליו טהור, וטעמא משום דלא קאי, והיינו נמי טעמא דמתניתין דהכא דתנא כל כלי עץ שנחלק לשנים טהור, ובכלל זה גם שלחן, דשלחן שנחלק לשנים לא קאי מחמת חסרון הרגל, ורק שלחן הכפול שנחלק טמא, דיש לו רגליים כנצרך בזה.

אמור מעתה דהא דתנן בפרק כ"ב משנה א' השלחן והדולופקי שנפחתו כו' ונשתייר בהם מקום הנחת הכוסות טמאין, על כרחך מיירי בשלחן בעל רגל אחת, שהיא מחוברת לו במרכז ומתרחבת בסמוך לקרקע, והשתא השלחן נגמם מסביב ונשאר לו טפח במרכזו

במה שנתב במדור הלכתא למשיחא בגיליון 25 שבטריה כנראה ממתכות. העיר לעיין בספר מאורי אש ח"ב בסופו בקונט' קרני אורה פ"ב ענף א' שכתב דבטרי' עשויה מנחושת, אבץ, ומטלית ספוגה בחומצה. הנחושת אמנם כלי מתכות, אבל האבץ צריך לברר אם זה תמיד ממתכת, או שלפעמים מפיקים אותו מזהב, וגם אם הוא ממתכת אם אין לו טהרה של פנים חדשות באו לאן. כמו כן הוא נצרך גם למטלית ספוגה בחומצה שאינה ממתכות, אך אולי המעמיד העיקרי הוא הנחושת והאבץ [אם אבץ הוא גם

"אין טומאת מדרס דומה לטומאת מת שהרבה דברים מיטמאין טמא מת ואין מיטמאין מדרס משום דלגבי מדרס בעינן כלי המיוחד לכך שלא נאמר לו קום ונעשה מלאכתנו וכו', והילכך סדין שהיה [כו'] כבר אינו ראוי לשייבה אבל מטומאת מת או שאר טמאות לא יתבטל שום כלי בקביעות מסמרים עד שיעשה שינוי מעשה בגופו." וא"כ מיושב היטב דההלכה של שבירת מדרס דפקעה טומאתו היא מאותו דין שאם אומרים לו עמוד לא מיטמא מתחילתו, דא"צ לזה שבירה גמורה אלא כיון שמדרס בעינן ייחוד גמור למדרס ולא שיוכלו לומר לו לקום, להכי אם היה בו איזה מעשה שמפקיע הייחוד הגמור למדרס פקעה טומאה מיניה, ואי"ז בגדרים של שאר טומאות דבעינן שבירה גמורה.

ולפי דבריו יש ליישב קושיית רעק"א ומגיני שלמה שבת נב. היאך אמר ר"י דמהני נתינת אומל הא לר"י מעשה לתקן אינו מעשה, ולהאמור אפשר שלענין מדרס לר"י מהני מעשה קל אפילו של תיקון משא"כ לגבי טבעת שזה כלי. וגם מיושבת הערת תוס' שבת נח. אמאי כיפה נטהרת ממדרס כשנתנה בספר והא בעינן מעשה. וגם מבוארת היטב דעת ר"ש כלים כ"ז י"א דשלשה על שלשה באשפות דינו כשלש על שלש בבית, והיינו דבזה שזרק לאשפה בטל ממנו דין מדרס ויש לו דין גע"ג שמקבל רק טומאת מגע ואינו מדרס, ולהרי"ד הביאור פשוט דס"ל לר"ש שמה שזרק אי"ז מפקיע ממנו שם כלי כיון שאי"ז נחשב מעשה, אך לגבי מדרס זה תלוי בייעוד שלו למדרס ובזה שזרק בכוחו להפקיע ממנו שם מדרס ולא שאר טומאות, והגם דהכא אינו קובע את זה לכלי אחר ששייך בזה עמוד ונעשה מלאכתנו אלא זורקו לאשפה, מ"מ שייך לומר דיותר קל להפקיע את הייעוד של מדרס. ועיין בדומה לזה במשנ"א שם ובחזו"א כלים ל"ב דלר"ש רק שם מדרס פוקע בזה.

ה' הובאו דברי המקד"ד דכ"ח נטמא מגבו לענין קודש. ונתעוררתי דיל"ע בכלי חרס שהוא עצמו כלי שרת, כגון כלים שמבשלים בהם לפי מה שביארו הכל"ח צו והאמ"ב פסח י"ח בדעת רגמ"ה מנחות צו. דבישול קרבנות בעי כלי שרת, ומ"מ כשרים בשל חרס, [אמנם האמב"ד נשא ע"ו כתב דא"צ כ"ש, ומש"כ רבינו גרשום דמבשלים בכ"ש אי"ז בדווקא]. והרי ידועים דברי הצ"ח בשם בנו דכלי קודש מקבלים טומאה גם מראשון, דחיבת הקודש מכשרתן ויש בהם גם טומאת אוכלין, ואוכלין מק"ט מראשון. ובפשטות הלכתא דכ"ח מק"ט רק מתוכם היא הלכה רק בטומאת כלים, אך אי נטמא הכלי גם אם אינו כלי, שפיר יקבל טומאה מגבו ג"כ. הרי אם היה הכ"ח בלי תוך, היה נטמא כמו עצים, וה"נ ביש לו תוך. [אמנם י"ל דכלי בישול לא יהיה בהם חה"ק, עיין חזון נחום ח"ב אי בכלי שיר יש חה"ק לצ"ח].

ויש לדמות האי ספק לדיון כלי חרס בבית המנוגע, דלר"י גם חבילי עצים מק"ט בבית המנוגע, ומבואר בתוס' מו"ק ח. דכל דבר נטמא שם. ודנו האחרונים אי כ"ח מגבו מקבל טומאה בבית מנוגע, דהא לא בעינן שיהיה כלי בשביל להיטמא אלא גם קש מק"ט, וא"כ בזה יקבל טומאה גם מגבו. ובקבא דקשייתא מ"ז תמה דא"כ היאך מהני הצלת צ"פ במצורע, הא כל מה שמועיל צ"פ הוא רק אם בעינן לטומאת כלים, ובזה כיון שכ"ח מק"ט רק מתוכו יש הצלת צ"פ, וא"כ הכא שגם פשוטי כלים מק"ט כמו קש, אמאי לא יקבל הכלי טומאה מגבו. ובמשנ"ט נגעים יישב דהצלת צ"פ היא גם היכא דיש טומאה מגבו, וכמו שנתבאר לעיל לפי הראב"ן. [וא"כ בקודש שייך צ"פ גם אי נימא שמקבל טומאה מגבו, ודלא כמקד"ד]. אמנם הגרימ"פ נגעים כתב דהגם שגם קש נטמא, מ"מ בכלי חרס חידשה תורה שכל טומאתו רק מבפנים, וא"כ גם בתור פשוטים לא נטמא. וזו סברא מחודשת מאד, דהרי כל חידוש התורה רק בדיון כלים. עכ"פ לדבריו ברור שגם כלי קודש לא יטמאו מבחוץ הגם דא"ז מדין כלי.

מעל הרגל, ולכן הוא טמא. וזה לא מיקרי כלי עץ שנחלק לשנים אלא כלי עץ שנגמם וכדפרישית לעיל. בזה מיושבת קושיית החזו"א סימן כ"א סק"א וצריך עיון.

בטעמא דרבי יהודה

שם רבי יהודה אומר אף המגס וקוד הבבלי כיוצא בהם. בפשטות הני כלים הם כדוריים ומקבלין על דפנותיהן, עיין תוספתא. אך צריך עיון, הלא אפילו בכלי חרס שמקבלין על דפנותיהן מטהר רבי יהודה לעיל פרק ד' משנה א', וק"ו לכלי עץ.

וכדי לבאר הענין יש להקדים דכלי עץ אינו מעשה חימר גמיש ככלי חרס, ויתכן מאוד שעשיית כלי עץ כדורי נעשית רק על ידי ייצור שני חצאי כדור, ואחר כך חיבורם בדבק ומסמרים. ולפי זה נחא, דכשמגס וקוד הבבלי נחלקים, ונתפוררו הדבק והמסמרים, הרי לפנינו שני קערות ששפתם מכוון ומשווה היטב, ועדיפי מכלי חרס שנשבר באמצעיתו שבסטמא שפתותיו סלקי ונחתו ומחוספסים.

ורבנן סברי דמכל מקום הרי מחמת המטרה הראשונה שלהם היה פתח בראש הכדור, וממילא עכשיו שנחלקו אין צורתם מתאימה כל כך לשמש כקערות, וק"ל.

הרב יהושע בן דב

מתכות].

עוד כתב בספר הג"ל במוסגר ד"ה למעשה שבטריה מתמלאת לא מתמלאת בחשמל, אלא כאשר מטעינים את הסוללות של הנחושת ומזרימים לתוכן זרם חשמלי, מחולל הזרם תגובה כימית מסוימת, והתוצר של אותה תגובה כימית חוזר ומתפרק אחר כך על ידי החומצה תוך שהוא מחולל מחדש זרם חשמלי. לפי זה יש לדון אם זה נחשב כלי מעשה, ודו"ק.

לכבוד מערכת אהלי טהרה המפיצה טהרה בישראל

נהנתי מאוד לקבל את כל גליונות אהלי טהרה המביא טהרה לבית, והנה ראיתי בגליון {14} שהגאון ר' דוד פיינשטיין שליט"א מביא שאביו חידש דבהדין של צמיד פתיל מלבד הדין האמור בצמיד פתיל דהוי חציצה בפני הטומאה שלא תתפשט לתוך הכלי, עוד נאמר בזה, דדיינינו את הטהרה כאילו נמצאת במקום אחר ואינה באהל המת, ומביא הגאון ר' דוד ראי' מהגמ' בברכות דף כ"ג, דהגמ' מביא ראי' שמותר להכניס תפילין המונחין בתוך כלי לבית הכסא, וקאמרה הגמ' תדע שהרי פכין קטנים מצילין באוהל המת, הרי דצמיד פתיל מהני שתחשב הטהרה כמי שנמצאת מחוץ לאהל המת, וזה מדמי הגמ' שם לתפילין המונחין בתוך כלי, דהוה נמצאים במקום אחר ואינם בתוך בית הכסא, עכ"ל.

ולענ"ד אין ראי' בכלל מהגמ' לנדון הנ"ל וכדיבואר, דהגמ' דן שם בנוגע להכנסת תפילין לבית הכסא ומבואר שם, א' כניסה לבית הכסא שבשדה כשהוא בדרך והוא באמצע היום, אז הדין הוא שחולצין ברחוק ד' אמות מבה"כ, ומאחר שאין לו היכן לשומרו וגם רוצה שוב ללבושם כשיוצא התירו לו להכניסם עמו ע"י כריכה בבגדו וכו', ב' כניסה לבה"כ בלילה או סמוך ללילה באופן שאחר שיצא לא יניחם שוב באותו היום, אז הדין הוא, שמותר להכניסם עמו אבל רק כשהם בתוך כלי אחד, והכלי צריך להיות כלי שאינו כליין וסגי שיהא בהכלי חלל פחות מטפח, או אפילו כליין אם יש בו פותח טפח, דכשארין בו חלל פותח טפח בטיל הכלי להתפילין כמבואר ברש"י שם ובמג"א סי' מ"ג, אבל בכלי שאינו כליין אפילו כשארין בו חלל טפח אינו בטיל הכלי להתפילין.

ועל הא דמבואר בגמ' דסגי להניחם בכלי שיש בו חלל פחות מטפח, שיש שם כלי גם

בעניין קבלת טומאה של נסכים בקרבן בן נח בבמה בזמן הזה

במודר שולחן מלכים (גליון 26) הובא קושית הצ"ח (בפסחים י"ז אות פ"ט) אליבא דלוי דאמר משקה בי מדבחיא שכל משקה המזבח אף יין ושמן אינו מקבל טומאה איך יפרש המשנה בטהרות (פרק ב' מ"ו) שלישי מטמא משקה קדוש ופוסל אוכלי קודש וללוי לא משכחת משקה קודש טמא שאין משקה קודש אלא בעזרה. דשמן ויין הם קדשי קדשים ולא יצאו חוץ לעזרה.

ויש ליישב דמשכחת לה משקה קודש שלא עומד בעזרה. ולכן הוא מקבל טומאה. בנסכים שמביא בבמה קטנה בזמן היתר הבמות. [דהלכה למשה מסיני (עיין פסחים י"ז) קאי על משקה קודש דווקא כשהוא מונח בעזרה]. דאיתא בגמ' בזבחים (ק"א) דר' עקיבא אומר דהפסוק כי תבואו להטעינה נסכים בבמה קטנה הכתוב מדבר. והגמ' מבארת דר"ע סובר שקרבו נסכים במדבר.

ופרש"י דלשיטתו בבמה גדולה גם במדבר היה נסכים אלא שכתוב כי תבואו שהתחדש בכניסה לארץ חיוב נסכים זה קאי על במה קטנה. שיש חיוב של נסכים בקורבן במה קטנה בזמן היתר הבמות. וכן איתא לסוגיא זו בדף ק"ח.

ובאחרונים בקרן אורה דף ק"ח ואור שמח (פ"א ק"פ ה"ג) כתבו דאף שלחכמים אין מנחה בבמה הני מילי הבאת מנחה בפני עצמה, אבל בנסכים הבאים מחמת קורבן זהו קרב בבמה.

ובגמ' (ק"י) איתא פלוגתא אם מנסך בחוץ בזמן איסור הבמות, אם חייב משום חוץ. ומבאר רב פפא שחולקים אם יש נסכים בבמת יחיד. ומפרש רש"י (ק"י"א) דאם קרבו נסכים בבמה קטנה על כרחך דקרבו בלי קידוש כלי שרת דבבמה אין כלי שרת. וממילא יש חיוב חוץ גם בלי קידוש כלי. ובלקוטי הלכות (דף ק"י"א) פסק דהלכה שחייב על ניסוך יין בחוץ גם בלי קידוש כלי.

דקיימא לן קרבו נסכים במדבר בבמה גדולה. וכשנכנסו לארץ עשו נסכים גם בבמה קטנה. (וממילא יש חיוב על ניסוך בחוץ בזמן איסור הבמות אף שלא קידש היין בכלי שרת דהוה ראוי לפנים)

ומעתה משכחת לה משקה קודש שנמצא חוץ לעזרה דנסכים של במה קטנה הם קדושים. ויקבלו טומאה דכלפיהם אין את ההלכה שמשקה העזרה לא מקבל טומאה. והתם משכחת לה טומאה של קודש שנעשה רביעי לטומאה.

ובגמ' פסחים (י"ז) איתא שאם נטמאו בחוץ והכניסו בפנים זהו טמא דלא אמרו דכן אלא שננטמאו במקומן. ועיין שפת אמת דבברייתא משמע שאף אם נתקדשו בפנים ואחר כך יצאו הם יקבלו טומאה כשהם בחוץ. וכל דין שהתם כשהם קדושים זהו רק לגבי כשהם

בגדר העברת הטומאה בלפסין שבכונס משקה

פ"י מ"ח היו בכונס משקה השרץ בעליונה כולן טמאות. וצ"ב הא מו"נ צריכות להיות טהורות, וא"ל מו"ר הגר"א פילץ שליט"א דהיא גזירה דרבנן. וכמש"כ מרן הגרד"ל שליט"א (גליון 16, משיב דבר).

ויל"ע אי גדרה כודאי דרבנן, או שתקינו שיהא ספק טמא (דהא טעם הגזירה מפני הספק). ולכאז' סתימת המשנה משמעה דהוא ודאי דרבנן.

אמנם עיין באליה רבה שכתב דהא דלא אמרין מו"נ"פ הוא דוקא בכה"ג שהשרץ בעליונה דכולן טמאות אבל היכא שהשרץ בתחתונה וכולן נקובות בכונס משקה ואיכא

פחות מחלל טפח, מביא הגמ' ראי' מצמיד פתיל דאפילו אם אין בו חלל טפח נחשב לכלי ומציל באוהל המת, וכן מבואר שם להדיא בתוס', דהרא"י הוא שכלי שיש חלל פחות מטפח הוי כלי, ולא אמרין שבטל שם כלי והוה אויר והוה כמו אוכלין שגבולן בטיט עיי"ש. והנה בפשוטו הטעם שמותר להכניס תפילין בכלי שיש בו פחות מחלל טפח לבה"כ הוא, דרש"י שם בד"ה חוצץ כתב וז"ל שבזמן שהם בראשו הם בגלוי וגנאי הדבר ע"כ, מבואר מרש"י דהאיסור ליכנס בתפילין לבה"כ הוא משום גנאי, וכ"כ רש"י בשבת דף ס"ב ע"א ד"ה במכוסה עור, דליכא גנותא אי מעייל לבית הכסא, והגמ' מדמה שם תפילין לקמייע עיי"ש. מבואר דכל האיסור להכניס תפילין לבית הכסא הוא משום גנאי לתפילין, ולכן כשהם מונחין בכלי או ביום אפילו בבגד ליכא גנאי וכמוש"כ רש"י בשבת, ואין הכרח לומר דהא דמותר ליכנס עם תפילין לבה"כ, הוא משום דהתפילין אינם בבית הכסא, רק אפילו אם נימא דהתפילין נמצאים הם בבית הכסא מותר להכניס אותם בכלי, דכיון שהם מכוסים אין גנאי להתפילין.

ב. והנה יש לעיין בהרא"י של הגמ' מצמיד פתיל לתפילין, דהנה בצמיד פתיל אין חילוק בין כלי לבין כליין, דאפילו בכליין כשאין בו חלל טפח הכלי צמיד פתיל מציל, אבל בתפילין אסור להכניס לבה"כ תפילין בכליין כשיש בו חלל פחות מטפח, מבואר דחלוק הדין של צמיד פתיל מהדין שאסור להכניס תפילין לבה"כ, וא"כ י"ל דגם הא דמהני בצמיד פתיל כלי שיש בו חלל פחות מטפח זה רק בהדין של צמיד פתיל, אבל בתפילין לא מהני כלי שיש בו חלל פחות מטפח, דזה ב' דינים נפרדים, ואין להביא ראי' מצמיד פתיל לתפילין.

הרב גימפל ליפשיץ אנטווערפן-בעמח"ס שו"ת פלגי מים
ב' חלקים ופלגי מים עמ"ס בכורות ערכין תמורה כריתות מעילה ועניני קדשים

במקומם. אבל כשהם בחוץ הם מקבלים טומאה. ועי"ש מה שכתב בדעת רש"י וחוזין שגם משקה קודש שנתקדש בפנים, אם נוגעת בו טומאה בחוץ, הוא יקבל טומאה. וק"ו שמשקה דנסכים בבמה שהם בחוץ יקבלו טומאה.

ויש לדון אף בזמן הזה דאסור להקריב בבמה. אבל בן נח שרי לו להקריב קורבן בזמן הזה בבמה. וכדפסק הרמב"ם (פי"ט מעשה"ק ה"ז) הגויים מותרין להקריב עולות לשם בכל מקום והוא שיקריבו בבמה שיבנו ואסור לסייען ולעשות שליחותן שהרי נאסר עלינו להקריב בחוץ ומותר להורות להם. ומקורו מסוגיא דזבחים (דף קט"ז). ויש לדון לעיין נסכים הבאים עם הזבח מה דינו.

ובמשנה בשקלים (פ"ז מ"ו) איתא נכרי ששלח עולתו ממדינת הים ושלח עמה נסכים קרבים משלו ואם לאו קרבים משל ציבור. וברמב"ם בשקלים (פ"ד ה"ג) כתב גוי ששלח עולתו ממדינה אחרת ולא שלח עמה דמי נסכים יביא נסכים מתרומת הלשכה.

ומשמע דאם שלח הגוי נסכים יש הקרבת נסכים בקרבן. ועיין בלחם משנה (מעשה הקרבנות פ"ג ה"ה) דמקשה מדברי הרמב"ם במעשה הקרבנות שכתב עולות הגויים אין מביאין עמהן נסכים אבל נסכים קרבים משל ציבור דמשמע שאין אפשרות שעכו"ם ישלח נסכים משלו. ומתיר דהרמב"ם מפרש דנתמעט עכו"ם שאינו חייב להביא נסכים משלו אבל אם שלח קרבים משלו.

ואם לא הביא זהו קרב משל ציבור. (ועיין כסף משנה שמפרש באופן אחר) ובחיזוקי הגר"ז (פ"ג מעשה הקרבנות) כתב דלרמב"ם גדר המיעוט שאין הוא בעלים על הקרבן. ולכן אין לנו תורת מביא על הנסכים. אבל יש אפשרות של נסכים שיוקרום אם שלחם.

ומעתה יש לדון עכו"ם שמקריב בזמן הזה בבמה ויקדיש נסכים עבור שהוא ינסכם על קורבנו. לכאורה חל בהם קדושת נסכים והגוי עצמו רשאי לנסך בחוץ כמו שמקריב קרבן בחוץ ולישראל אסור לסייע בהקרה.

וממילא משכחת לה משקה קודש חוץ לעזרה. ומשקה זה ראוי לקבל טומאת רביעי. דרך משקה העזרה איכא להלכה למשה מסיני (עיין פסחים דף י"ז) דלא יקבל טומאה. אבל משקה קודש שאינו בעזרה כגון בנסכים של במה שפיר מקבל טומאת רביעי בקודש.

ועוד יש לתרץ עיקר הקושיא על פי דברי פיהמ"ש לרמב"ם דכתב שמשנה זו סוברת דחולין שנעשו על טהרת הקודש כקודש דמי. ואומנם להלכה חולין שנעשו על טהרת הקודש לאו כקודש דמי. וממילא משכחת לה במשקה שנמצא חוץ לעזרה ועשה אותו על טהרת הקודש ומקבל טומאת רביעי לשיטת תנא דמתניתין.

הרב אברהם הרשטיין (כולל פונובוי)

משקין בעליונה בזה אין המשקין שבעליונה מטמאים את הכלי העליון [אמנם כתב החזו"ן (ס"ג סק"א) דהמשקים גופיהו טמאים] ועי"ש בא"ר מש"כ בביאור החילוק. ולפ"ד הא"ר לכאז' מוכח דגדר הגזירה דרבנן הוא שזה יהיה ספק טמא דאי הוה ודאי טמא א"כ כעת המשקים שבפנימית טמאים ודאי מדרבנן ומדוע שלא יטמאו את הכלי הפנימי אע"כ דהוא בגדר ספק טמא וממילא אפשר לומר ממו"נ בגזירה דרבנן גופא דכל הגזירה שהמשקים שבכלי הפנימי טמאים זה בגלל הצד שהכלי הפנימי אינו כלי ממילא אינם יכולים לטמא אותו דהא לאותו צד בספק אינו כלי כלל [והיכא שהשרץ בעליונה דכולם טמאות דנים כל כלי בפנ"ע כלפי הטומאה בעצמה]. **הרב יעקב ישראל סופר.**

אני מתגורר אי שם בגליל... בנחלת אשר ששמנה לחמו וטובל בשמן רגלו... אצלנו בגליל יש שמן לרוב... וגם המון יין... אצלנו מים זה משהו ששייך רק למלוגמא... כי לשתות שותים רק יין... ובכן: מידי לילה מטביל אני את רגלי בגיגית של שמן ופי מתמלא בשבח והודאה לה' על הארץ הנפלאה וזבת חלב ודבש שנתן לנו... מלמד שאיני כפוי טובה...

אבל סו"ס הוי גולה למקום תורה... ואין דברי תורה מתקיימים במי שמתרפה עליהם אלא במי שממית עצמו עליהם... ותפסתי את רגלי המעוננות אשר עד כה לא הציגו כף רגליהם על הארץ מהתענג ומרוך... ושמתי את פעמי לעבר עיר הקודש בני ברק... ששם ישיבתי של רבי עקיבא... ואולי גם אזכה לשמוע שיעורים מתלמידו רבי יהודה...

והגעתי לשם!!! וזה לא היה פשוט... לראות ששה תלמידים מתכסים בטלית אחת ועוסקים בתורה... ללכת ברחוב ולראות דמויות הוד כמו ר' אלעזר חסמא ור' יוחנן בן גודגאדא שיוצאים לשער כמה טיפות ים בים... ולראות את הפשטות והצניעות שאין להם פת לאכול ולא בגד ללבוש... כן... זה לא פשוט... לא יהיה לי קל להתרגל לרמת חיים הצנועה הזו...

נו... הגיע הלילה... ורציתי להניח את הראש... שאלתי האם יש פה מיטה??? אז מישהו הלך לחפש לי... והוא מצא משהו... הגעתי וחשכו עיני... מיטת עץ כולה מחוספת סת... לא משויפת... נשכבתי עליה בזהירות... וניסיתי להירדם...

אבל לא הצלחתי!!! אתה יודע מה זה דיקט עץ שעדיין לא עשו את הסיומות שלו??? אתה בטח מכיר את זה... שלפני חג הסוכות... כשאנחנו בונים את הסוכה... תמיד קורה שנכנסים קוצים ליד... (זה חלק בלתי נפרד מהווי של ערב סוכות... לקחת מחט בשביל הבלעטל של האתרוג ובשביל הקוצן שביד מהדיקט...) למה??? כי זה מה שקורה כשיש לך דיקט שלא עשו לו את הסיומות והשיוף של עור הדג... אז בשביל דיקט של סוכת עראי זה בסדר... אבל תחשוב שאתה שוכב על כזה דיקט... וכל תנועה לא רצויה נכנסים לך קוצים לתוך הגוף...

אני שוכב במיטה ולא נרדם... נו... בטח... אי אפשר להירדם על דיקט שכל תנועה שלך צריכה להיות מחושבת... אבל בכל זאת אני מאושר!!! למה??? כי זכיתי... זכיתי לגלות למקום תורה... זכיתי ללכת ללמוד בעירו של רבי עקיבא... שעליו נאמר: "כלך אצל נגעים ואהלות"!!!

והנה... זו הטבילת אש הראשונה שלי בסדר טהרות... כי מה אתה חושב... למה אני שוכב כעת על כזה דיקט לא משויף??? כי... כי בישיבה של רבי עקיבא רוצים כנראה לחסוך טומאה עד כמה שאפשר... ולכן... לכן מקפידים בכונה שהדיקט לא יהיה גמור לגמרי... שהרי "המטה והעריסה מקבלים טומאה רק משישופם בעור הדג..." והיות והם לא רוצים שהמיטה תקבל טומאה... אז הם משיארים את זה ככה...

נו... ותכלים אני לא נרדם בגלל זה... כן... כל ההתחלות קשות... לאט לאט אני אתרגל לחמית את עצמי באהלה של תורה... יום אחד אני גם אמצא את עצמי ב"על הארץ תישן"...

תכלים... השעה שלוש בלילה... ועדיין לא נרדמתי... ואז המצב רוח גם התחיל לרדת... ויחד איתו הגיעו כל מיני מחשבות טורדניות... רגע רגע... אני פתאום מתחיל לחשוב

שהסיבה שהם נתנו לי

כזו מיטה מזעזעת...

כי... כי הם חושבים

שאני טמא... היות

והגעתי מהגליל... אז אני

צפוני כזה... אז הם

בטוחים שאני מגיע

ממשפחה של עמי

ארצות... וממילא אני

בחזקת זב ואין להם כח

שיהיה להם פה מיטה

שהיא אב הטומאה

דמדרס... ולכן הם

נותנים לי לישון על

המיטה הנוראית הזו...

אה... זה משהו אישי

בשורה טובה להוגי בטהרה

יצא לאור הספר הנפלא שבילי טהרות

בדיני טומאת אוכלין

כולל כל ענייני טומאת אוכלין,

[וכולל גם דוגמאות מהאוכלין המצויין בזמנינו]

להשיג בחנויות הספרים

לביירוים טל: 0527143998

נ.ב. כמויך נותרו כריכים בודדים מהספר שבילי טהרות בדיני טומאת כלים.

מתוך הסכמות הגאונים על הספר שבילי טהרות בדין טומאת כלים הגר"נ קופשיץ שליט"א: "מפעל גדול ועצום על כל מסכת כלים מהחל ועד כלה, בדיני כלים לקבלת טומאה."

הגר"צ שרלין שליט"א: "חיבור נפלא שבילי טהרות בענייני דיני כלים לקבלת טומאה."

ספר זה כקודמו מסביר דיני טומאת אוכלין, ויש בצד תועלת עצומה בפרט ללומדי ומסתמכים, טהרות, טבילת, עוקצין.

ניתן לפרסם בלב הגיליון ע"י השתתפות בהוצאות ההדפסה

נגדי... הם חושבים שאני שייך לחבורה של זב וזבה יולדת ומצורע... והדמעות החלו לזרום... והמזכר בעיצומו...

ככה עבר עלי לילה טרוף... עם הרבה מחשבות מעיקות ונחיתות...

כן... זה סופי אצלי!!! הבני ברקים האלו לא רוצים להיטמא ממני... אז הם מביאים לי מיטה שלא מקבלת טומאה... ו... ועכשיו לך תסכול עד שהם ישתכנעו שצפוני הוא גם חבר...

באמצע הפירקא... רציתי רק לוודא את הפרשנות שלי... ניגשתי לאחד מהצורבים... ושאלתי אותם: אתם באמת מקפידים שהמיטות לא יהיו משישופות בעור הדג בשביל שלא יקבלו טומאה??? הוא הסתכל עלי בעיניים מתעגלות... מה זה עור הדג? ומה זה שיוף??

התחלתי להסביר לו שמישהו לא תקין במיטה... הוא לא הבין... לא יודע... המיטה שלי מצוינת... הוא לקח אותי למיטה שלו... הנה... מה לא טוב... אמרתי לו: אתה לא מרגיש שזה לא משיוף בעור הדג??? לא!!! לא מרגיש כלום!!! ראיתי שהוא לא מבין אותי... שניתי סגנון... אמרתי לו: סליחה על השאלה: המיטה שלך מקבלת טומאה??? הוא ענה לי: כן!!! אמרתי לו: לא!!! היא לא מקבלת טומאה... היא לא משישופת בעור הדג...

בקיצור: התחלנו להתווכח... הלכנו לרבי עקיבא... הוא קיבל אותי במאור פנים... והסביר לנו שזה תלוי!!! תלוי במנטליות... בשבילך הצפוני... שישנים במיטה משישופת... אם המיטה לא משישופת היא אויס מיטה... היא לא מקבלת טומאה... (הההרהר שלא נרדמתי)... אבל כאן בבני ברק אין להם את הרגישויות האלו... הם בכלל לא יודעים שיש כזה דבר לשייף מיטה... ממילא אצלם מיטה אפילו לא משישופת מקבלת טומאה...

בקיצור: סתם התעללתי בעצמי בלילה האחרון... סתם חשבתי שזה אישי... הייתי בטוח שאני שוכב על מיטה מיוחדת ומייסרת שמועדת עבור זבים וצפונים שכמוני... אבל כעת מתברר שזה בסדר"כ עניין של חוסר פינוק... ואני הולך להסתער על המשימה הזו!!! אני הולך לישון על המיטה הזו... כעת אמנם תהיו רגועים... המיטה כעת לא מקבלת טומאה...

כי כעת זה בלתי נסבל מבחינתי... אבל מצד שני כן!!! סו"ס אני בגדר "גמר שלא לשוף"!!! אני גמרתי בדעתי להיות כאן בנכונות של ממיט עצמו באהלה של תורה... אני לא הולך לשוף את המיטה הזו... אבל בני ברקים יקרים... בחדר אורחים שלכם תשאירו מיטות נורמליות!!! תשופו אותם בעור הדג... ומקסימום תטבילו אותם אח"כ... כי ממה נפשך אם לא תשייפו אותם זה לא יחסוך לכם טומאה... כי אצלכם זה בגדר "גמר שלא לשוף"

ואילו האורחים שלכם סתם יסבלו כל הלילה... וזה עוד יקבל טומאה... (וצ"ע) אז לא עשינו כלום...

(רגע לפני שאני מקבל הערה ב"מלחמתה"...) הנני להצהיר שלא ברור בכלל שעוזר גמר שלא לשוף על מיטה שיש בה קוצים ע"י מושנ"א בפרקין ועוד)

נעבור לסיפור הבא... משפחת דיוד הירושלמית שמארחים מידי ערב עשרות יהודים שמגיעים לאכול קרבן תודה... יש להם כלים בכמות תעשייתית... וכמובן שבסיום האירוע הם שמים את כל הסכו"ם בכלכלה אחת גדולה... ואת כל הכוסות במתקן אחד גדול של בית הכסות... (מצוי בשיבות או באולמות... שלכל כוס יש את המתקן האישי שלה... בפרט באולמות שיש שם גביעים עם רגל) ו... והרבה פעמים הם נאלצים לטבול את כל התכולה... ואז פשוט לוקחים את הכל ביחד ומטבילים את הכלכלה או את בית הכסות והכל מוטבל בבת אחת...

דא עקא!!! שלעניין קודש גזרו חכמים שאסור להטביל כלי בתוך כלי... ומאז שחכמים גזרו את החומר בקודש הזה... למשפחת דיוד נהיו חיים קשים... הם צריכים להטביל כל סכו"ם בנפרד... עד שהגיע אצלם אחד מראשי סנהדראות של ישישכר לאכילת תודה... והוא יודע בינה לדעת מה יעשה ישראל... והוא יעץ להם שהיות וכל מה שאסור להטביל כלי בתוך כלי זה רק כשהכלי טהור אבל כשהכלי טמא מותר... ולכן!!! אמנם אתם מצידיכם עושים כל מאמץ שהכלכלות והסלים שלכם יהיו בשלב של טרום כלים כדי שלא יקבלו טומאה... אבל!!!! כאן הרי יש לכם ניגוד אינטרסים... כי כאן אתם הרי כל רוצים שזה יהיה כלי ויטמא ואז תוכלו להטביל אגביו את כל הכלים הקטנים... אז הוא נתן להם עצה בייחוס לכל כלי בפרטות... מה הגבול הדק שלו!!! מה הוא השלב האחרון של הסל שהוא עדיין לא מקבל טומאה!!! אבל ברגע שאתם פתאים צריכים את הסל הזה בשביל להטביל בו... מה שצריך זה רק לחסום שפתותיו ולכרות עוקצי השריגים והעצים היוצאים על גב הסל... והנה!!! כעת לא נותר לכם אלא לטמא אותו... (אולי אפילו במשקין) [הערת מורנו הגר"א גרבו ע"י טו"א דאם הכלי החיצון טמא טומאה דרבנן מציל על הפנימי רק אם הוא גם דרבנן] והנה... יש לכם כלי טמא... שאפשר להטביל אגביו כלים טמאים אחרים... ודו"ק.

מי שביכולתו להשתתף בהוצאות לזכיו הרבים ניתן לתרום בעמדת קהילות קופה מס' 8317 תורת הטהרה קטגוריה פנימית 3 אהלי טהרות

ניתן להשיג את הגיליון מידי שבוע:

בני-ברק: רח' ראב"ד 31 משפ' ברמן ירושלים: ישיבת מיר- הרב בצלאל טרוביץ טל: 0533165655
קרית ספר: רח' נתיבות המשפט 67 משפ' זכריש

נקבלת הגיליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: 8592161@GMAIL.COM

כמו כן בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות במייל הנ"ל או בפס' 0548592161

ניתן לשלוח

הארות והערות

במסכת כלים

למדור

מלחמתה של תורה

עד ערש"ק (כולל פרשת קרח